

Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2008/23/EG van 12 november 2007 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van een eerste bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 12);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Deurnsche Peel & Mariapeel**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
H4030 Droge Europese heide
H7110 *Actief hoogveen
H7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is

Artikel 2

De besluiten tot aanwijzing van de gebieden Deurnese Peelgebieden, en Mariapeel als speciale beschermingszones in de zin van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van respectievelijk 12 mei 1992 (J.927234; Stcrt. 1992, nr. 94) en 29 oktober 1986 (J.4755; Stcrt. 1986, nr. 214) worden als volgt gewijzigd:

- a. de aangewezen gebieden worden op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- b. de beide Nota's van toelichting worden ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit;
- c. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszones gelden als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG:
A127 Kraanvogel
A224 Nachtzwaluw

- A272 Blauwborst
- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszones gelden als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG:
- A004 Dodaars
A039 Toendrarietgans
A041 Kolgans
A276 Roodborsttapuit
- e. de kaarten voor zover van toepassing op de in de aanhef genoemde besluiten worden ingetrokken.

Artikel 3

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 genoemde speciale beschermingszones vormen samen het Natura 2000-gebied **Deurnsche Peel & Mariapeel**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 4

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
w.g. G. Verburg

Dit besluit, de kaart en de Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in de onderstaande vestigingen van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit:

- Vestiging Noord: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN;
- Vestiging Oost: Verzetslaan 30, 7411 HX DEVENTER;
- Vestiging West: Herman Gorterstraat 55, 3511 EW UTRECHT;
- Vestiging Zuid: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN.

De terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen van de betreffende gemeente(n), in de kantoren van de waterschappen waaronder het gebied valt en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het besluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natura2000> en het zal bovendien worden bekendgemaakt in dag-, nieuws- en huis-aan-huisbladen.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen tot zes weken ná de eerste dag van de terinzagelegging beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel waarin opgenomen:

Nota van toelichting bij de aanwijzing van Deurnsche Peel & Mariapeel als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede Nota van toelichting bij de wijziging van besluiten J.927234 en J. 4755 inhoudende de aanwijzingen van Deurnese Peelgebieden, en Mariapeel als speciale beschermingszones in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Deurnsche Peel & Mariapeel aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens worden met dit besluit de besluiten tot de aanwijzing van Deurnese Peelgebieden, en Mariapeel als speciale beschermingszones onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota's van toelichting, gewijzigd. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en soorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

Artikel 2 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de eerder genomen besluiten tot aanwijzing van de gebieden onder de Vogelrichtlijn. Zo worden de Nota's van toelichting, behorende bij de bestaande Vogelrichtlijnbesluiten, geheel ingetrokken. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor de gebieden van belang zijn en waarvoor zij worden geacht te zijn aangewezen. De aanwijzing als Wetland is door dit besluit niet gewijzigd.

In artikel 3 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een bepaalde instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft zowel betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten als op de in artikel 2 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 4 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting worden de aanwijzingen op grond van de Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld of die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht. In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en (vogel)soorten waaraan het gebied zijn

betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B.1 / B.2 van een toelichting voorzien. Deze bijlage B van de Nota van toelichting is ingevoegd naar aanleiding van de ingediende zienswijzen, omdat in veel zienswijzen duidelijkheid werd gevraagd waarom een bepaald gebied destijds bij de Europese Commissie is aangemeld.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" of "verbetering" gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied bepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van omvang leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van kwaliteit van leefgebied.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B omvat een nadere onderbouwing van de wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de kwalificatie als speciale beschermingszone in de zin van de Habitatrictlijn en van de toedeling van de instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Deurnsche Peel & Mariapeel aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrictlijn (verder aangeduid als "Habitatrictlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Mariapeel en Deurnesepeel" en onder nummer NL1000027 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is onder meer aangewezen voor één prioritair habitatype in de zin van artikel 1 van de Habitatrictlijn.

Het gebied is op 12 mei 1992 (J. 927234) onder de naam "Deurnese Peelgebieden", en op 29 oktober 1986 (J. 4755) onder de naam "Mariapeel" ook aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Dit gebied is bij de Europese Commissie bekend onder nummer NL1000026, en zal worden gemeld onder nummer NL1000027. De bestaande Vogelrichtlijnbesluiten J. 927234 en J. 4755 zijn door middel van dit besluit gewijzigd. Met betrekking tot de Vogelrichtlijngebieden kan er in dit besluit naast mogelijke grenswijzigingen ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor de gebieden destijds zijn aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in

bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel (landelijk gebiedsnummer 139) omvat derhalve de Vogelrichtlijngebieden Deurnese Peelgebieden, en Mariapeel en het Habitatrichtlijngebied Deurnsche Peel & Mariapeel.

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)¹. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen en de interpretatie van habitattypen en beschrijvingen van (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)².

Het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel ligt in de provincies Limburg en Noord-Brabant en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Horst aan de Maas, Sevenum en Deurne.

2.1 Beschermdenatuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten³.

Het beschermd natuurmonument Deurnse Peel is aangewezen op 11 december 1980 (NLB/N-43947; Stcrt. 1981, nr. 21).

Het beschermd natuurmonument Grauwveen is aangewezen op 26 maart 1984 (NLB/GS/GA-586; Stcrt. 1984, nr. 65).

Het Staatsnatuurmonument Deurnse Peel is aangewezen op 8 mei 1981 (NLB/BB/GA-41654; Stcrt. 1981, nr. 103).

Het Staatsnatuurmonument Mariapeel is aangewezen op 21 september 1976 (NLB/N-22663; Stcrt. 1976, nr. 188).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5). De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

¹ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

² Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermdenatuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Tezamen met de nabijgelegen Groote Peel is dit gebied een restant van wat eens een uitgestrekt oerlandschap was van levend hoogveen. Deze peelhoogvenen werden grotendeels afgegraven tot op de zandondergrond. Deze gebieden zijn de zuidelijkste representanten van de vlakke subatlantische hoogvenen, die elders en ook in de Peelregio door afgraving, ontginning en vervening grotendeels zijn verdwenen. Dit gebied ligt op de Peelhorst en wordt daarom ook wel de Verheven Peel genoemd. Door de verschillende verveningsgeschiedenis van de onderdelen van het gebied is er een grote en fijnschalige variatie in vegetatie en landschap, met gradiënten naar iets mineraalrijker milieu. In de oudste veenputten is al lange tijd sprake van hoogveengroei op miniatuurschaal. Op de grote restveeneenheden is nog een relatief grote veendikte aanwezig, waarop door herstelbeheer inmiddels ook op verschillende plaatsen ontwikkeling van hoogveenbegroeiingen plaats vindt.

In Noord-Brabant liggen de deelgebieden de 'eigenlijke' Deurnese Peel, Liesselse Peel (westelijk van het Kanaal van Deurne) en Helenapeel, en los daarvan een drietal kleinere deelgebieden: De Bult in het noordwesten, de Heitakse Peel en Het Zinkske in het zuiden. In de Deurnese Peel is tot in de jaren zeventig turf gewonnen, de sporen hiervan zijn nog duidelijk zichtbaar. In sommige oude turfputten zijn goed ontwikkelde hoogveenvegetaties te vinden. Het gebied bestaat uit een complex van fragmenten levend hoogveen, beginstadië van regenererend hoogveen, natte heiden op rustend hoogveen en droge heiden op minerale gronden, opgaand loof- en naaldbos, gras- en bouwlanden en open water (sloten, kanalen en plassen).

Het gebied aan de Limburgse kant wordt ook de Mariapeel genoemd en bestaat uit vier complexen (Grauwveen, Driehonderd Bunders, Horster Driehoek, Mariaveen). Het landschap kenmerkt zich door een rijke afwisseling van onder andere hogere, droge en lage, vochtige heideterreinen en moerasachtige gedeelten, open en gesloten bossen, veenputten, wijken, vennen en open water. Er zijn turfgaten aanwezig. Het Mariaveen is een open heidegebied met enkele zandruggen. Na herstelmaatregelen in de jaren negentig herstelt het hoogveen zich weer.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Deurnsche Peel & Mariapeel behoort tot het Natura 2000-landschap "Hoogvenen".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrichtlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die in kwaliteit zijn achteruitgegaan of gedegenerereerd. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen⁴.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁵.

De Vogelrichtlijngebieden Deurnese Peelgebieden en Mariapeel worden gekenmerkt door de aanwezigheid van een hoogveenlandschap bestaande uit hoogveen, water,

⁴ De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁵ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

natte heide, droge heide en loofbos, die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het zijn watergebieden die het leefgebied vormen van soorten van bijlage I (art. 4.1) en tevens fungeren als broedgebied, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van de Vogelrichtlijngebieden is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanting van bedoelde vogelsoorten⁶.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Het Natura 2000-gebied bestaat uit meerdere deelgebieden. In het noorden ligt deelgebied De Bult ten oosten van de Padbrugse Weg. De grens wordt meestal gevormd door de overgang tussen natuurgebied en agrarische cultuurgronden.

Het grootste deelgebied bestaat uit de hoogveengebieden ten zuiden van Griendtsveen en ten noorden van Helenaveen en aan de oost- en westzijde van de Helenavaart. De oostgrens wordt deels gevormd door de vaart die op de kaart is aangeduid als het Defensiekanaal. De westgrens wordt hoofdzakelijk gevormd door de overgang naar agrarische cultuurgronden. Enkele deelgebieden staan in verbinding of liggen hier dicht bij in de buurt: Heitrakse Peel aan weerszijden van de A67 en Het Zinkske ten zuiden van de A67.

Het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel beslaat een oppervlakte van ongeveer 2.735 ha. Voor de exacte oppervlakte wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. Het Habitatrichtlijngebied en het Vogelrichtlijngebied vallen geheel samen. De vermelde cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4). De voormalige beschermde natuurmonumenten en staatsnatuurmonumenten Deurnse Peel, Grauwveen en Mariapeel vallen geheel binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied.

De begrenzingen van het Vogelrichtlijngebied en het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd⁷:

- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- Verschillen tussen de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied (+ 7,1 ha) en het Habitatrichtlijngebied (+ 6,1 ha) zijn gelijkgetrokken.
- De begrenzing is afgestemd op die van de (voormalige) natuurmonumenten opdat deze geheel binnen het Vogel- en Habitatrichtlijngebied vallen (9,9 ha).
- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving⁸, waar mogelijk beperkt.

⁶ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

⁷ Wijzigingen aangeduid met een nulletje (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit; (°°) betreft wijzigingen in het ontwerpbesluit die abusievelijk daarin niet zijn toegelicht.

⁸ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) zal dit besluit voor wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking worden ingeschreven.

Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)
Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is in de ontwerpfase op een aantal plaatsen aangepast:

- Uitbreiding met enkele percelen die onderdeel waren van het (voormalige) natuurmonument en tevens Vogelrichtlijngebied (6,6 ha).
- Uitbreiding met bestaande en nieuwe natuur (115 ha) die een functie vervult voor de instandhouding en herstel van actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A) en herstellende hoogvenen (H7120). Voor zover het nieuwe natuur betreft, zijn dit gronden die inmiddels zijn verworven en worden ingericht door Staatsbosbeheer. In het midden van het gebied (westelijk van de Soemeersingel) zijn deze gronden verworven in het kader van het Landinrichtingsplan Herinrichting Peelvenen (2005) met het oog op hoogveenherstel.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is op een aantal plaatsen aangepast (zie de kaart in bijlage A):

- Uitbreiding met enkele percelen die onderdeel waren van het voormalige natuurmonument en tevens Habitatrichtlijngebied (67 ha, waarvan Grauwveen 54 ha).
- Uitbreiding met bestaande en nieuwe natuur (115 ha) in het kader van de gelijktrekking van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (zie boven).

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik

als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.

- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

4. NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrictlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrictlijngebied wordt in paragraaf 4.2.1 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen)⁹. Paragraaf 4.2.2 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde habitattypen en soorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrictlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrictlijngebied is geselecteerd. Van elk habitatype waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.3 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrictlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Tenslotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I¹⁰)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrictlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007)⁷ zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting.

H4030 Droge Europese heide (°)
Verkorte naam Droge heiden

⁹ Prioritaire habitattypen en Habitatrictlijn-soorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrictlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

¹⁰ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

H7110 *Actief hoogveen
Verkorte naam Actieve hoogvenen

betreft het subtype:

H7110A *Actieve hoogvenen (*hoogveenlandschap*)

H7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
Verkorte naam Herstellende hoogvenen

4.2.2 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

A127 Kraanvogel (*Grus grus*) (°)

A224 Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*)

A272 Blauwborst (*Luscinia svecica*)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

A004 Dodaars (*Tachybaptus ruficollis*)

A039 Toendrarietgans (*Anser fabalis ssp. rossicus*)

A041 Kolgans (*Anser albifrons*)

A276 Roodborsttapuit (*Saxicola torquata*)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1986 en 1992) en/of het ontwerpbesluit (2007)⁷ zijn verklaard in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting.

4.3 Habitatrictlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van "drie belangrijkste gebieden" per subtype. Voor prioritaire habitattypen⁹ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden" en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van "vijf belangrijkste gebieden" per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹¹. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹². In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied

¹¹ Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

¹² De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003). Belangrijkste waren de gebieden waar het habitatype "het best ontwikkeld en in de grootste omvang aanwezig is".

en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Habitat-type	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Deurnsche Peel & Mariapeel ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
*H7110A	5	5	ca. 40	A1 (15-30%)	B2 (6-15%)	nee
H7120	5	5	ca. 8.000	B2 (6-15%)	B1 (2-6%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitatype kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor het betreffende habitatype.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van het onder (a) genoemde selectiecriteria voor het habitatype is geselecteerd ($Y < X$ indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitatype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitatype in hectaren.
- (d) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Oppervlakte van het habitatype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied. (Niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was.)

4.4 Verspreiding habitattypen in het Habitatrictlijng gebied

De begrenzing van het Habitatrictlijng gebied Deurnsche Peel & Mariapeel is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevulde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Het habitatype herstellende hoogvenen (H7120) betreft hoogveenrestanten waar nog een veenpakket aanwezig is en hoogveenherstel mogelijk is. Het habitatype komt verspreid over het gebied voor. Het kan zowel gaan om aangetast hoogveen als om aangrenzende (veenmosrijke) begroeiingen van natte heiden en restanten van droge heide op gedraineerde veenruggen. Het aangetaste hoogveen bestaat uit vergraven hoogveen met de daarbij horende landschappelijke elementen zoals bulten, slenken en veenputten met veenmos.

De beoogde kwaliteitsverbetering, de vorming van actief hoogveen en de ontwikkeling van een afwisselend hoogveenlandschap zijn primair afhankelijk van de verbetering van de hydrologische situatie over een uitgestrekte oppervlakte. Het hersteldoel geldt voor het aaneengesloten gebied ten noorden van Helenaveen (bestaande uit Mariapeel, Deurnsche Peel, Liesselse Peel).

Het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A) komt thans voor op enkele plekken in het herstellend hoogveen. Het betreft het zuidelijke en oostelijke gedeelte van het Mariaveen en een gedeelte in de Liesselse Peel. Op een zandrug (veldpodzol), in het verder uit venige bodems bestaande gebied, is in het middendeel van het Mariaveen het habitatype droge heiden (H4030) aanwezig.

5. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en

plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Tevens is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en soorten. Voor een beperkt aantal soorten en habitattypen zijn op basis van artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 “complementaire doelen” geformuleerd. Het betreft soorten en habitattypen die onder druk staan en waarvoor Nederland in Europees verband een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Dit betekent dat aan een beperkt aantal Vogelrichtlijngebieden Habitatrichtlijndoelen zijn toegekend (en andersom) en dat aan een beperkt aantal Habitatrichtlijngebieden “ontwikkeldoelen” zijn toegekend. Met behulp van deze complementaire doelen is de realisering van de landelijke doelen beter gewaarborgd. Deze doelen maken volwaardig onderdeel uit van de aanwijzingsbesluiten. De betreffende waarden worden niet aangemeld bij de Europese Commissie.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹³ kernopgaven geformuleerd, op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten (“richting geven”) en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006). In bijlage B.4 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per habitatype en per (vogel)soort⁷.

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;

¹³ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrictlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijke niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H4030 Droge heiden

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit. (°)

Toelichting Het habitatype droge heiden komt voor op een zandrug in het veenlandschap. De vegetatie die valt onder dit habitatype is niet geschikt voor hoogveenherstel en wordt daarom niet tot het habitatype herstellende hoogvenen (H7120) gerekend. Het habitatype draagt bij aan de voor de fauna belangrijke gradiënten in het gebied, en in het bijzonder als leefgebied voor de nachtzwaluw en roodborsttapuit.

H7110 *Actieve hoogvenen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A).

Toelichting Het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A) is nu in aanzet aanwezig, maar kan nog verder hersteld worden vanuit het habitatype herstellende hoogvenen (H7120). De Deurnsche Peel & Mariapeel leveren een belangrijke bijdrage aan de landelijke doelstelling om actieve hoogvenen te herstellen.

H7120 Herstellende hoogvenen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A), is toegestaan.

Toelichting Er zijn goede mogelijkheden om een zodanige kwaliteitsverbetering van het habitatype herstellende hoogvenen te bereiken, dat een deel kan overgaan in het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A) (zie ook paragraaf 4.4). De heidevegetaties en bossen op het verdroogde hoogveen worden niet tot de habitattypen vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A), droge heiden (H4030) en hoogveenbossen (H91D0) gerekend, maar maken onderdeel uit van herstellende hoogvenen.

5.4 Vogelrichtlijn: broedvogels

A004 Dodaars

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 35 paren.

Toelichting De dodaars is een karakteristieke broedvogel van veengebieden met kleine waterpartijen en als zodanig een regelmatige broedvogel in dit gebied.

Tellingen in 1990 en 1998 leverden 16 paren op. Voor de periode 1999-2003 wordt het aantal paren geschat op gemiddeld 33 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Brabants-Limburgs grensgebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A224 Nachtzwaluw

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 3 paren.

Toelichting Aangezien de nachtzwaluw meer een broedvogel is van drogere heidevelden is de soort in dit gebied schaars. Jaarlijks broeden hier enkele paren, met als maximum 7 paren in 1996. De soort verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Brabants-Limburgs grensgebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A272 Blauwborst

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 350 paren.

Toelichting Van oudsher is de blauwborst een broedvogel in de Brabants-Limburgse hoogveengebieden met een dieptepunt van het aantal paren begin jaren tachtig; daarna zette een herstel in. Tellingen in 1990 en 1998 leverden respectievelijk 200 en 352 paren op. Daarmee lag in 1998 het aantal paren al ver boven het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie. In de periode 1999-2003 wordt het aantal paren geschat op gemiddeld 350. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende.

A276 Roodborsttapuit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 120 paren.

Toelichting Met de achteruitgang van de broedpopulatie in het agrarisch cultuurlandschap trad een sterke toename in aantallen broedparen op in natuurgebieden, met name in heide- en hoogveengebieden. Tellingen in 1983, 1990 en 1998 leverden respectievelijk 10, 26 en 40 broedparen op. Voor de periode 1999-2003 wordt het aantal paren op gemiddeld 120 geschat. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

5.5 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A039 Toendrarietgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

Toelichting Aantallen toendrarietganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaapplek. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A041 Kolgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

Toelichting Het gebied heeft voor de kolgans met name een functie als slaappleaats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende.

A127 Kraanvogel

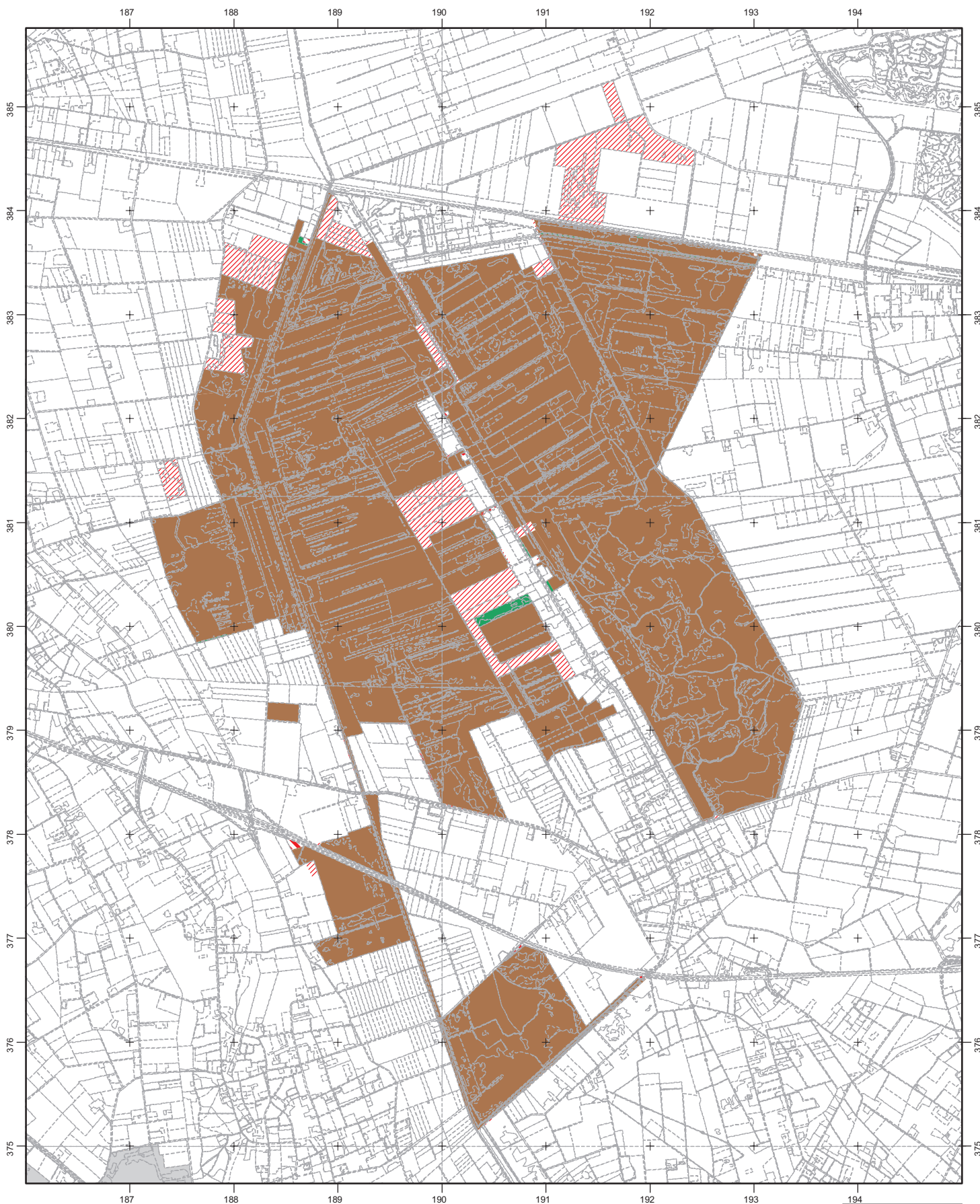
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied. (°)

Toelichting Aantallen kraanvogels zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleaats. De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig vanwege de afname van het aantal pleisterplaatsen en van het landelijk aantal pleisterende vogels. In Natura 2000-gebieden lijken de aantallen stabiel, zodat een herstelopgave van de populatie in de aangewezen gebieden niet aan de orde is.

5.6 Beschermde natuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de Natura 2000-opgave voor dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen. In een handreiking zal voor elk gebied expliciet worden toegelicht hoe de doelen (de natuurwetenschappelijke betekenis en landschappelijke waarden) van voormalige beschermde natuurmonumenten en de Natura 2000-doelen zich tot elkaar verhouden. In het beheerplan zullen deze doelen, net als die van Natura 2000 in ruimte en tijd worden uitgewerkt. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis is toegestaan ten gunste van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

139. Deurnsche Peel en Mariapeel, Vogelrichtlijn: diverse uitbreidingen

Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

Legenda

VR	VR+BN	VR eraf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	Ander Natura 2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

1. Wijzigingen in habitattypen ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1)
2. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.2)
3. Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)
4. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1. Wijzigingen in habitattypen ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1)

- Conform de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) maar in afwijking van het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype droge heiden (H4030), dat voorkomt op een zandrug (veldpodzol) in het middendeel van het Mariaveen (Mariapeel; circa 75 ha). Deze gronden zijn niet geschikt voor hoogveenherstel, waardoor ze niet gerekend kunnen worden tot het habitatype herstellende hoogvenen (H7120) waaronder deze vegetatie eerder was gerangschikt. Dit habitatype wordt overigens ook beschermd door de instandhoudingsdoelstelling die voortkomt uit de voormalige status van de Mariapeel als beschermd natuurmonument (zie paragraaf 5.6): "Het landschap kenmerkt zich door een rijke afwisseling van onder andere hogere, droge en lage, vochtige heideterreinen en moerasachtige gedeelten, open en gesloten bossen, veenputten, wijken en open water". Ook als leefgebied van de Natura 2000-waarden nachtzwaluw en roodborsttapuit is instandhouding van dit habitatype vereist.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A), dat zich recent heeft ontwikkeld dankzij de getroffen herstelmaatregelen. Het gebied behoort tot de weinige hoogveengebieden waar dit habitatype in belangrijke mate aanwezig is (circa 15% van het landelijke areaal).
- In afwijking van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor het habitatype vochtige heiden (H4010), omdat de betreffende heidevegetaties in het gebied voorkomen op veenbodems en moerige podzolgronden die potentie hebben voor hoogveenherstel. Heidevegetaties op dergelijke bodems worden gerekend tot het habitatype herstellende hoogvenen (H7120).

B.2. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.2)

De vogelsoorten waarvoor het gebied in 1986 en 1992 is aangewezen, betreffen een opsomming van vogelsoorten waaraan het gebied zijn natuurwetenschappelijke betekenis ontleent. Bij de aanwijzing van 49 Vogelrichtlijngebieden in 2000 is vastgesteld voor welke soorten op grond van artikel 4 van de Vogelrichtlijn een verplichting bestaat voor het treffen van speciale beschermingsmaatregelen in de vorm van de aanwijzing van gebieden (in de Richtlijn aangeduid als "speciale beschermingszones")¹⁴. Dit betreft in de eerste plaats 46 soorten die zijn opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn¹⁵. Daarnaast zijn gebieden

¹⁴ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, selectiecriteria en methode van begrenzing. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

¹⁵ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag. De Nota van Antwoord (2000) vermeldt 44 soorten van bijlage I waarvoor gebieden kunnen worden aangewezen. Voor één soort zijn geen gebieden aangewezen is omdat er geen vaste verblijfplaatsen zijn (lachstern). Sindsdien zijn verder drie soorten aan bijlage I toegevoegd. Voor twee van deze soorten (strandplevier en dwergmeeuw) waren reeds gebieden aangewezen. Voor de dwerggans worden naar aanleiding van een rechterlijke

aangewezen voor 51 (andere) trekkende vogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Een gebied wordt slechts aangewezen voor de soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie. De vogelsoorten zijn ontleend aan SOVON & CBS (2005)¹⁶. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. Om ecologische redenen, die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de lijst van vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen, de volgende consequenties:

- Van de oorspronkelijke aanwijzing tot speciale beschermingszone (Vogelrichtlijngebied) Deurnese Peelgebieden (1992) zijn de volgende soorten gehandhaafd: dodaars (A004), toendrarietgans (A039)¹⁷, blauwborst (A272) en roodborsttapuit (A276).
- Van de oorspronkelijke aanwijzing tot speciale beschermingszone Mariapeel (1986) is de volgende soort van bijlage I gehandhaafd: blauwborst (A272).
- In aanvulling op bovengenoemde aanwijzingen is het Natura 2000-gebied ook aangewezen voor de volgende soort van bijlage I: nachtzwaluw (A224) als broedvogel. Op basis van gemiddelde aantallen broedparen in de periode 1999-2003 voldoet het gebied aan het getalsmatige criterium voor opname.
- In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007), maar conform bovengenoemde aanwijzingen is het gebied ook aangewezen voor de volgende soort van bijlage I: kraanvogel (A127) als niet-broedvogel. Op basis van gegevens van SOVON¹⁸ blijkt de soort in de trektijd geregeld in dit gebied voor te komen. De soort wordt gehandhaafd temeer daar de soort ook wordt genoemd in de aanwijzing van het gebied als beschermd natuurmonument.
- In aanvulling op bovengenoemde aanwijzingen, is het gebied ook aangewezen voor een andere trekvogelsoort zoals bedoeld in artikel 4.2: kolgans (A041) als niet-broedvogel. Op basis van gemiddelde aantallen in de periode 1999-2003 voldoet het gebied aan de getalsmatige criteria voor opname van de soort. Hetzelfde geldt voor de toendrarietgans (A039) als niet-broedvogel en de dodaars (A004) en roodborsttapuit (A276) als broedvogels in aanvulling op de aanwijzing van de Mariapeel.
- In vergelijking met de aanwijzing Deurnese Peelgebieden zijn vijf vogelsoorten van bijlage I niet meer opgenomen: roerdomp (A021), wespindief (A072), porseleinhoen (A119), kemphaan (A151) en zwarte specht (A236). Hetzelfde geldt voor vijf trekvogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2: geoorde fuut (A008), wilde eend (A053), grutto (A156), wulp (A160) en tapuit (A277). Het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit dateert van 1992 toen de aanwijzingen nog niet werden gebaseerd op getalsmatige criteria. Het gebied blijkt daaraan niet te voldoen en is daarmee van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van deze soorten op landelijke schaal.
- In vergelijking met de aanwijzing Mariapeel zijn twee vogelsoorten van bijlage I niet meer opgenomen: roerdomp (A021) en zwarte stern (A197). Het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit dateert van 1986 toen de aanwijzingen nog niet werden gebaseerd op getalsmatige criteria. Het gebied blijkt daaraan niet te voldoen en is daarmee van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van deze soorten op landelijke schaal.
- In vergelijking met de aanwijzing Deurnese Peelgebieden zijn de volgende vogelsoorten niet meer opgenomen, omdat deze soorten niet behoren tot de soorten waarvoor Vogelrichtlijngebieden worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn: zomertaling, waterral, sprinkhaanrietzanger, rietgors, kleine karekiet, braamsluiper,

uitspraak gebieden aangewezen. Per saldo zijn en worden er dus voor 46 soorten van bijlage I gebieden aangewezen.

¹⁶ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000-netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

¹⁷ Destijds aangeduid als "rietganzen" (verzamelnaam voor taiga- en toendrarietgans).

¹⁸ SOVON-notitie 2008-101. Netwerk van contactpersonen voor trend Kraanvogels.

bosrietzanger, boompieper, geelgors, gele kwikstaart, veldleeuwerik, grote bonte specht, groene specht, nachtegaal, spotvogel, sperwer, buizerd, boomvalk, havik, ransuil, witgatje, regenwulp¹⁹ en klapekster.

- In vergelijking met de aanwijzing Mariapeel zijn de volgende vogelsoorten niet meer opgenomen, omdat deze soorten niet behoren tot de soorten waarvoor Vogelrichtlijngebieden worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn (zie boven): kleinst waterhoen, ooievaar, rode wouw en zwarte wouw.
- Slobeend, wintertaling, kuifeend, tafeleend en wulp (aanwijzing Deurnese Peelgebieden) zijn als broedvogel komen te vervallen omdat deze soorten alleen als niet-broedvogel kunnen worden opgenomen.
- Het omgekeerde geldt voor bruine kiekendief en zwarte specht (aanwijzing Mariapeel) en blauwe kiekendief (beide aanwijzingen) als niet-broedvogel die alleen als broedvogel kunnen worden opgenomen.

B.3. Toepassing selectiecriteria Habitatrictlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elk habitatype waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. Dit is de bijdrage van het gebied aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype of de soort. Het betreft het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = > 75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = < 2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties, andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitattypen:

H7110A – *Actieve hoogvenen, hoogveenlandschap			
Landelijke oppervlakte ca. 40 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
024	Witterveld	A1 (15-30%)	Gemeente Assen 2002
040	Engbertsdijksvenen	A1 (15-30%)	Staatsbosbeheer 2007
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	A1 (15-30%)	Staatsbosbeheer 2005
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	A1 (15-30%)	Staatsbosbeheer 2005
033	Bargerveen	B2 (6-15%)	Staatsbosbeheer 2007

Ten tijde van de aanmelding van de Habitatrictlijngebieden in 2003 zijn voor het prioritaire habitatype actieve hoogvenen twee gebieden geselecteerd: Witterveld (024) en Bargerveen (033). Dit waren toentertijd de enige gebieden waar het habitatype in de vorm van dit subtype bekend was. In het Natura 2000 doelendocument (2006) worden voor dit habitatype twee subtypen onderscheiden: *hoogveenlandschap* (subtype A) en *heideveentjes* (subtype B). Thans heeft het subtype *hoogveenlandschap* van dit habitatype (H7110A) zich in enkele andere gebieden weten te ontwikkelen dankzij de getroffen herstelmaatregelen. Naast Witterveld

¹⁹ De regenwulp is wel vermeld in bijlage 2A van de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000) maar voor zover toen bekend voldeed geen enkel gebied aan de gestelde drempelwaarde.

bevatten Engbertsdijksvenen (040), Buurserzand & Haaksbergerveen (053) en Deurnsche Peel & Mariapeel (139) nu de grootste voorkomens van dit habitatype in ons land, met elk meer dan 15% van de landelijke oppervlakte. Bargerveen is het vijfde belangrijkste gebied met net iets minder dan 15% van de landelijke oppervlakte.

H7120 – Herstellende hoogvenen			
Landelijke oppervlakte ca. 8.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
033	Bargerveen	A1 (15-30%)	Staatsbosbeheer 2007
023	Fochteloërveen	A1 (15-30%)	Natuurmonumenten 2002
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	B2 (6-15%)	Staatsbosbeheer 2005
040	Engbertsdijksvenen	B2 (6-15%)	Staatsbosbeheer 2007
043	Wierdense Veld	B1 (2-6%)	Landschap Overijssel 2003
055	Aamsveen	G (C, <2%) ^a	Landschap Overijssel 1998
064	Wooldse Veen	G (C, <2%) ^a	Provincie Gelderland 2007

(a) De letter "G" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd op grond van grensoverschrijding: het gebied vormt één geheel met een gebied aan de andere zijde van de rijksgrens dat door Duitsland ook voor dit habitatype is aangemeld.

Voor de aanmelding van de Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor het habitatype herstellende hoogvenen (H7120) de volgende vijf gebieden als belangrijkste geselecteerd: Fochteloërveen²⁰ (023), Engbertsdijksvenen (040), Deurnsche Peel & Mariapeel²¹ (139), Buurserzand & Haaksbergerveen (053) en Korenburgerveen (061). Toen niet behorend tot de vijf belangrijkste gebieden, maar reeds eerder (1996) aangemeld voor dit habitatype: Groote Peel (140) (Lijstdocument 2004). De grootste relatieve bijdrage aan de landelijke doelstelling wordt geleverd door Bargerveen (033) en Fochteloërveen, met beide meer dan 15% van de landelijke oppervlakte. Tot de vijf belangrijkste gebieden behoren verder Deurnsche Peel & Mariapeel, Engbertsdijksvenen en Wierdense Veld (043). De betekenis van het Wierdense Veld is eerder onderschat omdat een belangrijk deel van de herstellende hoogvenen toen werd gerekend tot het habitatype vochtige heiden (H4010). Aamsveen (055) en Wooldse Veen (064) kunnen worden toegevoegd als grensoverschrijdende gebieden. Groote Peel herbergt ook een aanzienlijke oppervlakte (6 tot 15% van de landelijke oppervlakte) maar in tegenstelling tot de andere grote hoogveengebieden is de kwaliteit momenteel slechts voor een klein deel goed en zijn de ontwikkelingskansen voor actieve hoogvenen gering²². Er zijn hier wel mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering van het habitatype herstellende hoogvenen (H7120).

B.4. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

De hier vermelde gebiedsdoelen en vermeldingen van de relatieve bijdrage van de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitatype of (vogel)soort vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van

²⁰ Destijds bekend als Fochteloërveen en Esmeer.

²¹ Destijds bekend als Mariapeel en Deurnesepeel.

²² In de Groote Peel is, in tegenstelling tot de andere hoogveengebieden, herstel tot actieve hoogvenen slechts in zeer beperkte mate mogelijk door het optreden van sterke wegzijging van het grondwater doordat het veen op veel plekken tot het zand is afgegraven. Tengevolge van de geologische opbouw van de ondergrond (aanwezigheid van een dik, goed doorlatend watervoerend pakket, hydrologische basis op ruim 300 m –mv) is herstel van het natuurlijk watersysteem beperkt mogelijk.

instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en (vogel)soorten die zijn toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudsopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Regels in cursief betreffen complementaire doelen (zie Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.3). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 3 van deze bijlage. In de kolom "Populatie" wordt tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (†).

B.4.1. Habitatrictlijn: habitattypen

H4030 – Droge heiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	conform ontwerp
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	concept-ontwerp
029	Havelte-Oost	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	C	concept-ontwerp
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
040	Engbertsdijkvenen	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	verbetering	C	conform ontwerp
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
048	Lemselermaten	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	ontwerpbesluit
059	Teeselinkven	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	concept-ontwerp
080	Groot Zandbrink	behoud	behoud	C	concept-ontwerp
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
140	Groote Peel	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

Meer dan de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge heiden (H4030) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In een belangrijk deel van de gebieden wordt uitbreiding van de oppervlakte (met name in gebieden in Oost-Nederland en Veluwe (057)) en verbetering van de kwaliteit (met name in gebieden in Zuid-Nederland en Veluwe) nagestreefd. Voor het bereiken van het landelijk doel is daarnaast behoud van de goede voorbeelden van het habitatype droge heiden belangrijk. Naast herstel van de heideflora bestaat een herstopgave voor de fauna van dit habitatype. Voor een dergelijke kwaliteitsverbetering is op veel plaatsen uitbreiding van de oppervlakte noodzakelijk, met voldoende geleidelijke overgangen naar bos.

Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. In een aantal gebieden wijkt de doelstelling voor het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling: Havelte-Oost (029), Dwingelderveld (030), Wierdense Veld (043), Borkeld (044), Kampina & Oisterwijkse Vennen (133), Regte Heide & Riels Laag (134), Kempenland-West (135) en Meinweg (149). In deze gebieden zijn de oppervlakten waar het habitatype droge heiden voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. De doelstelling voor het aspect kwaliteit wijkt af van de landelijke doelstelling in de gebieden Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Dinkelland (049), omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is.

In enkele gebieden wordt zowel behoud van de oppervlakte als behoud van de kwaliteit beoogd. In deze gebieden (Teeselinkven (059), Stelkampsveld (060) en Groot Zandbrink (080)) ligt de focus op andere habitatypen en komen droge heiden slechts over een kleine oppervlakte voor. De gebieden Fochteloërveen (023), Witterveld (024), Bargerveen (033), Witte Veen (054) en Aamsveen (055) zijn hoogveenengebieden. In deze gebieden wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling omdat het habitatype droge heiden voorkomt op de zandruggen van de gebieden en hierdoor de mogelijkheden in het hoogveenlandschap volledig zijn benut. Ook in het, overwegend natte, Drentsche Aa-gebied (025) zijn de mogelijkheden voor droge heiden volledig benut. De doelstellingen voor het gebied Wijnjeterper Schar (016) wijken af van de landelijke doelstelling omdat het gebied reeds een goed voorbeeld is betreffende dit habitatype en behoud van de kwaliteit en oppervlakte derhalve voldoende is.

H7110A – *Actieve hoogvenen, hoogveenlandschap					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
023	Fochteloërveen	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
024	Witterveld	uitbreiding	verbetering	A1	conform ontwerp
030	<i>Dwingelderveld</i>	<i>ontwikkeling</i>			<i>ontwerpbesluit</i>
033	Bargerveen	uitbreiding	verbetering	B2	concept-ontwerp
040	Engbertsdijkvenen	uitbreiding	verbetering	A1	conform ontwerp
043	<i>Wierdense Veld</i>	<i>ontwikkeling</i>			<i>conform ontwerp</i>
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
054	<i>Witte Veen</i>	<i>ontwikkeling</i>			<i>ontwerpbesluit</i>
055	<i>Aamsveen</i>	<i>ontwikkeling</i>			<i>ontwerpbesluit</i>
061	<i>Korenburgerveen</i>	<i>ontwikkeling</i>			<i>concept-ontwerp</i>
064	<i>Wooldse Veen</i>	<i>ontwikkeling</i>			<i>ontwerpbesluit</i>
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	uitbreiding	verbetering	A1	conform ontwerp

(a) Dit habitatype wordt hersteld door ontwikkeling vanuit habitatype herstellende hoogvenen (H7120).

Voor het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A), geldt dat het grootste deel in Nederland is opgenomen binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling

sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In diverse hoogveengebieden met het habitatype herstellende hoogvenen (H7120) waar goede herstellkansen aanwezig zijn voor actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A) is een complementair doel gesteld. Wanneer op (lange) termijn ontwikkeling naar levend hoogveen optreedt, zal dit vanuit herstellende hoogvenen (H7120) ontstaan.

H7120 – Herstellende hoogvenen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
023	Fochteloërveen	uitbreiding ^a	verbetering	A1	ontwerpbesluit
024	Witterveld	behoud ^a	verbetering	B1	conform ontwerp
030	Dwingelderveld	behoud ^a	verbetering	C	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud ^a	verbetering	A1	concept-ontwerp
040	Engbertsdijksvenen	behoud ^a	verbetering	B2	doel aangepast ^b
043	Wierdense Veld	behoud ^a	verbetering	B1	conform ontwerp
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud ^a	verbetering	C	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud ^a	verbetering	C	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	behoud ^a	verbetering	C	ontwerpbesluit
061	Korenburgerveen	behoud ^a	verbetering	B1	concept-ontwerp
064	Wooldse Veen	behoud ^a	verbetering	C	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud ^a	verbetering	B2	conform ontwerp
140	Groote Peel	behoud	verbetering	B2	conform ontwerp

- (a) Achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A), is toegestaan²³.
- (b) De doelstelling voor Engbertsdijksvenen is aangepast, omdat uitbreiding van de oppervlakte niet noodzakelijk is gezien de landelijke behoudsopgave en omdat het gebied nauwelijks ruimte biedt voor uitbreiding van het areaal herstellende hoogvenen.

Het habitatype herstellende hoogvenen (H7120) is voor ongeveer 75% binnen het Natura 2000-netwerk opgenomen. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig"²⁴. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Het nastreven van kwaliteitsverbetering is ook gericht op herstel van het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A). Op termijn mag de oppervlakte herstellende hoogvenen dan ook afnemen ten gunste van actieve hoogvenen (H7110).

²³ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

²⁴ De beschreven "staat van instandhouding" wijkt af van de "staat van instandhouding" zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

B.4.2. Vogelrichtlijn: broedvogels

A004 – Dodaars						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	40	C	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	50	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	40	C	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B2	ontwerpbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	40	C	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	30	C	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	35	C	conform ontwerp
140	Groote Peel	behoud	behoud	40	C	conform ontwerp
145	Maasduinen	behoud	behoud	50	B1	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de dodaars is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De Nederlandse broedpopulatie laat sinds 1981 een toename zien en is op een redelijk hoog populatieniveau. De recente toename heeft behalve met relatief zachte winters waarschijnlijk ook te maken met verbetering van de waterkwaliteit in een aantal wateren en met natuurontwikkelingen. De landelijke doelstelling en gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de gunstige staat van instandhouding, met uitzondering van Brabantse Wal (128). In dit gebied geldt een verbetergave voor de kwaliteit van het leefgebied om het waterhoudend vermogen te vergroten (vennen vallen te vroeg droog) en hiermee de populatie te behouden. Ongeveer 40% van de huidige populatie bevindt zich binnen Natura 2000-gebieden.

A224 – Nachtzwaluw						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	30	B1	concept-ontwerp
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	50	B1	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	610	B2	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	80	B1	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De ...	behoud	behoud	30	B1	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & ...	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	3 (†)	C	conform ontwerp
145	Maasduinen	behoud	behoud	30	B1	ontwerpbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	25	B1	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de nachtzwaluw is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig"²⁵. De landelijke doelstelling luidt "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 1.000 paren". Dit is een wijziging ten opzichte van het Natura 2000 doelendocument, waar abusievelijk een draagkracht voor ten minste 800 paren wordt vermeld. Behoud van de populatie is gerelateerd aan de periode 1999-2003 toen de populatie gemiddeld 1.000 paar bedroeg. Op dit moment bevindt ongeveer 85% van de Nederlandse broedpopulatie zich binnen het Natura 2000-netwerk. De gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling, met uitzondering van Deurnsche Peel & Mariapeel

²⁵ De beoordeling "gunstig" op het aspect leefgebied wijkt af van de beoordeling "matig ongunstig", zoals gegeven in het Natura 2000 profielendocument (2008), omdat de beoordeling "matig ongunstig" gebaseerd was op bedreigingen die betrekking hebben op het aspect toekomstperspectief (ook als "matig ongunstig" beoordeeld).

waar een beperkte uitbreiding van de populatie wordt nagestreefd. In 1999-2003 was in dit gebied 1 broedpaar aanwezig. Gezien de aantallen in 1995-1998 (gemiddeld 4 broedparen met een maximum van 7 paren in 1996) biedt het gebied echter potentie voor uitbreiding van de populatie.

A272 – Blauwborst						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	120	C	concept-ontwerp
033	Bargerveen	behoud	behoud	150	C	concept-ontwerp
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	80	C	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	190	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	300	B1	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	2.000	A1	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	450	B1	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	350	B1	conform ontwerp
140	Groote Peel	behoud	behoud	200	B1	conform ontwerp

De landelijke staat van instandhouding van de blauwborst is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke populatie van de blauwborst is, na decennia lange daling, vanaf 1980 sterk toegenomen. Daarbij heeft tevens een belangrijke uitbreiding over met name de lage delen van het land plaatsgevonden (met een toename van presentie met 318% in 1973-2000). Ook werd het broedgebied verruimd. Naast traditionele moerassen en hoogveengebieden broedt de vogel nu ook in bijvoorbeeld duinvalleien, opgespoten terreinen, slootranden en akkers. De huidige populatie is groter dan ooit eerder in de vorige eeuw en groter dan het gewenste basisniveau vanuit populatie-ecologische optiek. Conform het beschermingsplan moerasvogels wordt ten doel gesteld het behoud van 6.500 paren. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan bij deze landelijke behoudsdoelstelling.

A276 – Roodborsttapuit						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	40	C	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	60	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	100	C	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	80	C	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	90	C	concept-ontwerp
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	60	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	1.000	A2	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	30	C	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De ...	behoud	behoud	60	C	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & ...	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	120	C	conform ontwerp
140	Groote Peel	behoud	behoud	80	C	conform ontwerp
145	Maasduinen	behoud	behoud	85	C	ontwerpbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de roodborsttapuit is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De Nederlandse populatie is de afgelopen twee decennia sterk toegenomen. Landelijk is daarom een behoudsopgave gesteld welke aansluit bij de landelijke populatietrend. De gebiedsdoelen sluiten hierop aan. Ongeveer één derde van de landelijke populatie bevindt zich momenteel in Natura 2000-gebieden. De roodborsttapuit is één van de 14 Rode Lijst-soorten die ten tijde van het aanwijzen van Vogelrichtlijngebieden is

toegevoegd aan de lijst met artikel 4.2 soorten. Van deze specifieke, veelal wijdverspreide, soorten wordt minstens 25% van de populatie beschermd (Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, 2005, pagina 15).

B.4.3. Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

Niet-broedvogelsoorten					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied					
Vogelsoort	Aantal gebieden	Landelijke doelstelling populatie	Populatie Deurnsche Peel & Mariapeel	Relatieve bijdrage*	Besluit
A039 Toendrarietgans ^a	10	34.100	behoud	s, A1	conform ontwerp
A041 Kolgans ^{a,b}	36	218.300	behoud	s, C	conform ontwerp
A127 Kraanvogel ^{c,d}	4	350 ^e	behoud	s, A3	doel toegevoegd

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf).

(a) De staat van instandhouding van de soort is beoordeeld als "gunstig".

(b) Enige afname veroorzaakt door extensivering van landgebruik (onder andere door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar.

(c) De kraanvogel heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. Aangezien de leefgebieden van de kraanvogel binnen het Natura 2000-netwerk nog geschikt zijn, is in alle gebieden een behoudsopgave geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).

(d) Vanwege van jaar tot jaar zeer sterk fluctuerende aantallen kraanvogels is geen aantal in het doel opgenomen.

(e) De landelijke instandhoudingdoelstelling voor de kraanvogel is gebaseerd op het gemiddelde seizoensmaximum over de periode 1999/2000-2003/2004.

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1. INLEIDING

Op 27 november 2006 zijn er 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de eerste tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 7.800 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en op de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijkluidende zorgen geuit.

Er is daarom besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord²⁶ is op hoofdlijnen het te voeren beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken.

Daarnaast heeft iedereen die een zienswijze heeft ingediend in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C. Verder is in deze bijlage C vermeld welke specifiek op dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit. Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied 'Deurnsche Peel & Mariapeel' zijn 139 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

2. REACTIES OVER DE SELECTIEPROCEDURE

2.1 ALGEMEEN

In een aantal zienswijzen zijn er vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de gebruikte aanmeldingsgegevens en de onderbouwing van de vermelde gegevens in het standaardgegevensformulier, zoals "de mate van instandhouding". Verder wordt opgemerkt dat er voor de soorten en habitattypen met de kwalificatie "aanwezig maar verwaarloosbaar" geen instandhoudingsdoelstellingen in de besluiten hoeven te worden opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat op het standaardgegevensformulier de bedrijfsactiviteiten, die in en om het gebied plaatsvinden, niet zijn vermeld. Men vraagt zich af of de Europese Commissie bij de selectie van de gebieden daarmee rekening heeft kunnen houden.

Men vraagt zich ook af of de aanmeldingsprocedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 waren opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de aanmeldingsgegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de richtlijn voorschrijft. Door de doelstellingen in het gebiedendocument voor alle soorten en habitattypen op te nemen en dus

²⁶ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

ook voor die soorten en typen die niet kwalificeren, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de Habitatrichtlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die habitattypen en soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebied behoort.

Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Selectie en aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden

De selectie en aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden is met uitzondering van twee gebieden²⁷ in 2005 volledig afgerond. De rechter is destijds met betrekking tot de in 2000 gebruikte selectie- en begrenzingsmethodiek¹⁴ tot de conclusie gekomen dat deze criteria niet onredelijk waren²⁸, en heeft alle bezwaren ten aanzien van de selectie en begrenzing van de toen aangewezen Vogelrichtlijngebieden ongegrond verklaard. Dat betekent dat de aanwijzing van dit Vogelrichtlijngebied al rechtens vaststaat. Dit gebied was dus al voor de terinzagelegging een volwaardig Natura 2000-gebied en op dat feit kon daarom niet worden ingesproken. In de gevolgde procedure zijn nu aan dit gebied instandhoudingsdoelstellingen toegevoegd en daarnaast zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd. Voor de eventuele wijzigingen van de vogelsoorten waarvoor het gebied geldt te zijn aangewezen wordt verwezen naar bijlage B.2 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 4 van deze bijlage C. Voor eventuele wijzigingen van de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van de Nota van toelichting en naar hoofdstuk 3 van deze bijlage C.

Stappen in het selectieproces van Habitatrichtlijngebieden

De aanmelding van Habitatrichtlijngebieden heeft in twee stappen plaatsgevonden:

Eerste stap van de selectie:

Bij de eerste stap zijn voor elk prioritair habitatype en voor elke prioritaire soort in principe de tien belangrijkste gebieden geselecteerd. Dit zijn de gebieden waar het type of de soort het best ontwikkeld is en in de grootste omvang aanwezig is. Indien bij een bepaald prioritair habitatype de variatie in soortensamenstelling zodanig groot is dat er meerdere subtypen (plantensociologische eenheden op verbondsniveau) zijn te onderscheiden, zijn per subtype de vijf belangrijkste gebieden geselecteerd. Een onderverdeling in subtypen is niet toegepast indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Voor elk niet-prioritair habitatype of elke niet-prioritaire soort is dezelfde methodiek toegepast, met dien verstande dat voor die typen of soorten slechts de vijf belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Ook hier geldt dat alleen die gebieden zijn geselecteerd waar het habitatype of de soort het best ontwikkeld is en in de grootste omvang aanwezig is. Indien de variatie in soortensamenstelling van een niet-prioritair habitatype zodanig groot is dat het type meerdere subtypen omvat, zijn per subtype de drie belangrijkste gebieden geselecteerd. Ook hier is deze onderverdeling in subtypen niet gemaakt indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

²⁷ Het gebied Abtskolk & De Putten zal als gevolg van een rechterlijke uitspraak als Vogelrichtlijngebied aangewezen worden en daarnaast vindt bij het gebied Strabrechtse Heide & Beuven ook een aanwijzing als Vogelrichtlijngebied plaats.

²⁸ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 19 maart 2003, nr.200201933.

Tweede stap van de selectie:

Bij de tweede stap van het selectieproces is onderzocht in hoeverre de landelijke dekking en de geografische spreiding van de gebieden als voldoende kunnen worden aangemerkt.

De landelijke dekking van habitattypen of soorten betreft de totale oppervlakte van een habitatype, of de totale populatie van een soort binnen de aangemelde gebieden als percentage van de landelijke oppervlakte van dat habitatype of als percentage van de landelijke populatie van de soort. Als op basis van de selectie in de eerste stap het aantal geselecteerde "belangrijkste" gebieden onvoldoende dekking oplevert, moet onderzocht worden welke gebieden aanvullend geselecteerd dan wel aangemeld moeten worden om een voldoende dekking te halen. Daarnaast is bezien of gebieden die één ecologische eenheid vormen met gebieden in België of Duitsland aan de lijst van aangemelde gebieden toegevoegd moeten worden.

Voor ieder niet-prioritair habitatype en iedere niet-prioritaire soort wordt een voldoende landelijke dekking nagestreefd. De indicaties van het European Topic Centre (ETC) en de conclusies van de biogeografische seminars worden hiervoor als leidraad gebruikt:

- < 20% wordt in de meeste gevallen als onvoldoende dekkingsgraad beschouwd;
- 20 tot 60% is een bespreekbaar dekkingspercentage;
- > 60% dekking is over het algemeen voldoende.

Hierbij is uitdrukkelijk rekening gehouden met de specifieke kenmerken en eisen die de afzonderlijke habitattypen en soorten stellen.

Een relatief laag dekkingspercentage is aanvaardbaar als er sprake is van weinig bedreigde habitattypen of –soorten en deze verspreid voorkomen. Hier geldt het proportionaliteitsbeginsel: voor habitattypen en soorten die sterker onder druk staan, wordt relatief meer bijgedragen binnen het Natura 2000-netwerk dan voor meer algemeen voorkomende habitattypen en soorten. Voor prioritaire habitattypen en prioritaire soorten hebben de lidstaten een bijzondere verantwoordelijkheid en verwacht de Europese Commissie dat een hoger dekkingspercentage wordt bereikt.

Beoordeling aanmeldingen door de Europese Commissie

In 2003 is de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrictlijngebieden²⁹ door de Europese Commissie goedgekeurd. Daaraan voorafgaand zijn in respectievelijk 1996 en 1998 voorlopige aanmeldingen bij de Europese Commissie ingediend. In het Lijstdocument (2004)³⁰ is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen. Hoofdstuk 3 van het Lijstdocument geeft per habitatype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden. Hierbij staat steeds expliciet aangegeven hoe de Europese Commissie de aanmeldingen van 1996 en 1998 heeft beoordeeld. Daaruit blijkt dat de Europese Commissie voor diverse habitattypen en soorten in 1999 en 2002 heeft gemeld dat er een onvoldoende dekking was. Om die reden is de aanmelding van 2003 nog met een aantal gebieden uitgebreid. Het Reactiedocument (2004)³¹ bevat een Nota van Antwoord met betrekking tot de openbare voorbereidingsprocedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden, die begin 2003 heeft plaatsgevonden.

Misverstanden over de aanmelding

Een veel gehoord argument is dat de bedrijfsactiviteiten die in en om het gebied plaatsvinden bij de aanmelding gemeld hadden moeten worden, zodat de Europese

²⁹ Beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2004/813/EG). Publicatieblad van de Europese Unie L 387/1 (29 december 2004): p.1-96.

³⁰ Ministerie van LNV (2004): "Lijstdocument". Overzicht van gebiedsselectie voor de Habitatrictlijn. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³¹ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument aanmelding Habitatrictlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Commissie rekening had kunnen houden met bestaand gebruik. Dit berust op een misverstand. Zoals in paragraaf 2.1.1 van de Nota van Antwoord uitvoerig uiteen is gezet, is het standaardgegevensformulier bedoeld om de potentiële Habitatrichtlijngebieden met de natuurwaarden bij de Europese Commissie aan te melden. Op het formulier staat per rubriek nauwkeurig aangegeven welke gegevens vóór de aanmelding verstrekt dienen te worden en welke gegevens in een later stadium verstrekt kunnen worden. Eén van de rubrieken die pas ingevuld hoeft te worden nadat het gebied deel uitmaakt van het Natura 2000-netwerk is de rubriek "Activiteiten en invloeden in en buiten het betrokken gebied". Die gegevens dienen vooral als basisinformatie voor de Europese Commissie om de uitvoering van de richtlijn te kunnen volgen en haar rol als toezichthouder te kunnen vervullen.

Het is dan ook een misvatting te veronderstellen dat de Europese Commissie bij de besluitvorming van onjuiste of onvolledige gegevens zou zijn uitgegaan.

Zoals in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord en in hoofdstuk 3 van het Verantwoordingsdocument (2003)³² staat vermeld, dienen ook voor de soorten en habitattypen die niet direct tot de selectie van dat betreffende Habitatrichtlijngebied hebben geleid, maar die wel in dat gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen te worden opgesteld. Dat zijn namelijk ook soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangemeld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot kwalificerende habitattypen en soorten en dat er met betrekking tot de niet-kwalificerende waarden geen verplichtingen zouden bestaan. Er worden dus niet alleen instandhoudingsdoelstellingen voor de kwalificerende habitattypen of de kwalificerende soorten geformuleerd, maar voor alle habitattypen of soorten, waarvoor een gebied is aangemeld. De Europese Commissie gaat er vanuit dat op het standaardgegevensformulier alle relevante Natura 2000-waarden worden vermeld en de daarop verstrekte gegevens geregeld worden geactualiseerd.

Voor één bepaalde categorie kan het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen echter achterwege blijven. Het betreft de categorie "Aanwezig maar verwaarloosbaar". Een habitatype of soort kan in een bepaald gebied in zodanige minieme oppervlakte of incidenteel aanwezig zijn, dat mag worden aangenomen dat het type of de soort zich niet blijvend kan handhaven. Het ontstaan van deze categorie (aanwezig maar verwaarloosbaar) is het gevolg van de voorgeschreven aanmeldingsystematiek, waarbij de lidstaat voor elk gebied alle aanwezige habitattypen en soorten – ongeachte de mate waarin ze voorkomen – dient te melden. Voor deze categorie is het dan ook niet noodzakelijk om instandhoudingsdoelstellingen te formuleren.

Motivering

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de selectie van de gebieden inzichtelijker gemaakt. Er is per gebied uiteengezet waarom het gebied is aangemeld en op grond van welke criteria dit is gebeurd. Naast de reeds uitgebreide toelichting in de Nota van Antwoord is in de Nota van toelichting van dit besluit op een overzichtelijke wijze aangegeven voor welke soorten en habitattypen het gebied is aangemeld.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en

³² Ministerie van LNV (2003): "Verantwoordingsdocument". Selectiemethodiek voor aangemelde Habitatrichtlijngebieden. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure, afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord wordt de selectieprocedure uitvoerig beschreven en wordt uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de Habitatrichtlijn genoemde habitattypen en soorten en de aanwezigheid van de in bijlage I van de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels. Die werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit wordt in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

3. REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Ook bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal indieners van zienswijzen aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen.

Zo hebben insprekers aangegeven dat ze bezwaar hebben tegen de opname van nieuwe natuur, delen van de Ecologische Hoofdstructuur die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Insprekers wijzen op de gedane toezeggingen in het kader van nieuwe natuur en de Ecologische Hoofdstructuur. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde natuurdoeltypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Meerdere insprekers zijn van mening dat gronden die aangewezen zijn voor (ongemotoriseerde) luchtsport buiten de begrenzing dienen te blijven.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Begrenzing van bestaande Vogelrichtlijngebieden

De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is niet bedoeld om de grenzen van reeds eerder aangewezen Vogelrichtlijngebieden te wijzigen. Aangezien Deurnese Peelgebieden en Mariapeel reeds eerder zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied (zie ook het hoofdstuk over de selectieprocedure), staat de oorspronkelijke begrenzing in principe nu niet ter discussie. Dat neemt niet weg dat er soms aanleiding kan zijn om de begrenzing aan te passen. Daarbij kan

het gaan om technische of inhoudelijke wijzigingen (zie “Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden” hierna).

Uitgangspunten begrenzing Habitatrichtlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1. van het Natura 2000 doelendocument (2006)¹ uitvoerig uiteen wordt gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- Herkenbare eenheden en identiteit: streven naar de begrenzing van herkenbare en beheerbare eenheden: ecologische eenheden (bijvoorbeeld op basis van vegetatiestructuur, hydrologie of geomorfologie) of beheereenheden. Door eenheden op deze manier te begrenzen krijgt het gebied een duidelijke identiteit.
- “Cement tussen de bakstenen”: de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrichtlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het “cement tussen de bakstenen”, maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Deelgebieden: bij zeer sterke versnippering in meerdere deelgebieden worden alleen deze deelgebieden begrensd. De verschillende deelgebieden bevatten dan elk afzonderlijk de habitattypen en/of soorten waarvoor het gebied geselecteerd is. Enclaves: binnen grote eenheden zijn enclaves van grootschalige landbouw en/of bebouwing uitgesloten, voor zover ze geen wezenlijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de betreffende habitattypen en/of de soorten.
- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing van onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationaal Park, Vogelrichtlijngebied, en/of eigendomsgrenzen).
- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en markante verschillen in landgebruik.

Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

Bij de aanwijzing van de Habitatrichtlijngebieden en bij de aanvulling van de Vogelrichtlijnaanwijzingen met gebiedsdoelen zijn overlappende Vogel- en Habitatrichtlijngebieden gecombineerd tot één Natura 2000-gebied. Daarbij is ernaar gestreefd de begrenzing van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden zo goed als mogelijk op elkaar af te stemmen.

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogel- en Habitatrichtlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden. Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook

aanpassingen aan kadastrale grenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Verkleining van Vogelrichtlijngebieden wordt door de Europese Commissie, gelet op de Europese jurisprudentie, slechts "in uitzonderlijke gevallen" aanvaardbaar geacht indien bij de oorspronkelijke aanwijzing een "duidelijke wetenschappelijke fout" is gemaakt. Uit jurisprudentie³³ blijkt dat de oppervlakte van een Vogelrichtlijngebied niet mag worden verkleind en de grenzen van een Vogelrichtlijngebied niet mogen worden gewijzigd, als daardoor zones worden uitgesloten waarin in het wild levende vogelsoorten voorkomen waarvan de bescherming de aanwijzing van dat Vogelrichtlijngebied heeft gerechtvaardigd. Althans, tenzij de van het Vogelrichtlijngebied uitgesloten zones niet langer overeenkomen met de voor de instandhouding van de in het wild levende vogelsoorten meest geschikte gebieden in de zin van artikel 4, lid 1, van de richtlijn. Zo kan de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden zijn aangepast door bebouwing op de rand van het gebied, bedrijventerreinen (>5 ha) en rijkswegen zoveel mogelijk ook op kaarten te exclaveren (de tekstuele exclaveringsformule geldt alleen voor de in 2000 aangewezen gebieden).

In gevallen waar in het verleden mogelijk een duidelijke begrenzingsfout is gemaakt, wordt onderzocht of er sprake is van een wetenschappelijke fout die voldoet aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Toekomstige ontwikkelingen vallen buiten die criteria; de vergunningprocedure is daarvoor de aangewezen weg.

Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 2.2.4.

Uitbreiding van Vogelrichtlijngebieden kan alleen aan de orde zijn als het gebied tevens Habitatrichtlijngebied is en de uitbreiding onderdeel is van het desbetreffende Habitatrichtlijngebied. Uitbreiding van een "zuiver" Vogelrichtlijngebied kan geen onderdeel zijn van deze procedure. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 2.2.5.

Gebleken is dat in een beperkt aantal gevallen bij de begrenzing van Habitatrichtlijngebieden onvoldoende rekening is gehouden met de verspreiding van relevante habitattypen of leefgebieden van soorten, waardoor aanpassingen (zowel uitbreiding als verkleining) noodzakelijk waren. Dit is meestal het gevolg van verbeterde en toegenomen kennis.

Meebegrenzen van nieuwe natuur

Met nieuwe natuur worden delen van de Ecologische Hoofdstructuur bedoeld die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Een groot deel van deze nieuwe natuur is inmiddels al verworven en als natuurgebied ingericht.

Nieuwe natuur is meebegrensd:

1) wanneer het natuurdoel van de nieuwe natuur overeenkomt met dat van het aangrenzende aangemelde Natura 2000-gebied. Dus wanneer de natuurwaarden er al zijn. Of wanneer de gronden zijn verworven en de maatregelen om de bedoelde Natura 2000-waarden te kunnen ontwikkelen inmiddels zijn uitgevoerd;

2) wanneer de nieuwe natuur aantoonbaar noodzakelijk is om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren.

Voor nieuwe natuur die nodig is voor de realisatie van Natura 2000 blijft het principe van vrijwilligheid gelden bij eventuele verkoop van de gronden en bij omzetting van cultuurgrond naar natuur. Zie verder paragraaf 2.2.2 van de Nota van Antwoord.

De nieuwe natuur die is toegevoegd na de aanmelding in 2003 is naar aanleiding van ingediende zienswijzen op de ontwerpbesluiten nogmaals kritisch getoetst aan de hiervoor genoemde criteria.

Het resultaat staat beschreven in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting.

³³ Europese Hof van Justitie, 13 juli 2006, zaak C-191/05; en 25 november 1999, zaak C-96/98.

Exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven / bufferzones

Een ruimere bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. Ook is het niet mogelijk om gronden buiten het Natura 2000-gebied te houden omdat ze zijn aangewezen voor (ongemotoriseerde) luchtvaart. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn, volgens de Habitatrichtlijn, bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend"³⁴.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak, hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (succesie). Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke geaardheid blijvend ongeschikt. Ook mijnbouwinstallaties en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals bijvoorbeeld gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd. Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaarten), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het beste per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde wordt het bestaand gebruik door het luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Enkele insprekers melden dat toponiemen in de tekst en op de kaart gecorrigeerd dienen te worden.

De zienswijzen zijn overgenomen. De aanduidingen in de tekst en op de kaart zijn gewijzigd.

Een inspreker vindt het onterecht dat het Vogelrichtlijngebied met het gebied Grauwveen is uitgebreid. Dit gebied is een klein gebied, wat voor het grootste gedeelte uit bos en struiken van

³⁴ Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

de Amerikaanse vogelkers bestaat. Tevens is het gebied omringd door agrarische cultuurgrond en agrarische bedrijven en is het gescheiden van de Mariapeel door een hoofdspoorlijn. Een andere inspreker meent dat er eerst gekeken moet worden in hoeverre het gebied Grauwveen behoort tot het natuurlijke habitattype waartoe ook de Mariapeel en Deurnsche Peel behoren. En wijst erop dat het Grauwveen wat de fauna betreft afhankelijk is van de andere Peelgebieden volgens de toelichting bij de aanwijzing als natuurmonument. Een derde inspreker maakt bezwaar tegen de uitbreiding van het Vogelrichtlijngebied bij Griendtsveen tot op minder dan 500 meter van de percelen. De inspreker verwacht dat een optimaal landbouwkundig gebruik van zijn percelen zal worden belemmerd en verzoekt om rekening te houden met zijn belangen.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

Bij het begrenzen van Natura 2000-gebieden wordt uitgegaan van (aangemelde) Habitatrictlijngebieden, (aangewezen) Vogelrichtlijngebieden en (aangewezen) beschermde natuurmonumenten³⁵. Het Grauwveen maakt vanwege de status als Habitatrictlijngebied (aanmelding 2003) en als beschermd natuurmonument (aanwijzing 1984) onderdeel uit van het Natura 2000-gebied. Binnen Natura 2000-gebieden worden grenzen van Habitat- en Vogelrichtlijngebieden gelijkgetrokken (in dit geval uitbreiding van het Vogelrichtlijngebied met het Grauwveen) indien het om overeenkomstige natuurwaarden gaat. Dat is hier het geval; evenals de aangrenzende Mariapeel betreft het een hoogveenrestant met plaatselijke moerassige laagten. Evenals de overige delen van het gebied ligt Grauwveen op een veenpakket. De natuurdoeltypen volgens het provinciale natuurgebiedsplan³⁶ van Grauwveen en de aangrenzende Horster Driehoek vertonen ook veel overeenkomsten.

Een andere inspreker merkt op dat in het ontwerp-aanwijzingsbesluit gebieden zijn opgenomen die in of tegen het centrum van het dorp Griendtsveen liggen. Het is niet mogelijk of wenselijk om hier de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren.

De zienswijze is niet overgenomen.

Het dorp Griendtsveen valt geheel buiten de begrenzing van het gebied. Rondom het dorp wordt grotendeels de grens van de beschermde natuurmonumenten aangehouden. Het beoogde hoogveenherstel is geen nieuwe ontwikkeling, want het vormde ook de belangrijkste doelstelling van deze natuurmonumenten. Bovendien zullen geen instandhoudingsmaatregelen worden getroffen zonder rekening te houden met de aanwezige bebouwing.

Een inspreker verzoekt om De Bult uit de begrenzing te verwijderen. Inspreker is van mening dat hoogveenregeneratie op de Bult niet mogelijk is, omdat het een geïsoleerd gebied betreft dat niet in verbinding staat met de rest van de Peelvenen. Een ander is van mening dat de natuurdoelen en soorten beperkt aanwezig zijn of ontbreken in delen van dit gebied. Ook zou er geen volwaardige populatie kunnen ontstaan, en is de bebouwing met berkenbomen tegenstrijdig aan de natuurdoelen. Dat het gebied een natuurmonument is vindt een inspreker geen relevant criterium om het gebied aan te wijzen. Daarnaast wordt verwacht dat de externe effecten van De Bult op de omliggende landbouw erg groot zullen zijn. Een ander meent dat vernatten onmogelijk is omdat De Bult hoger is gelegen dan het omringende gebied.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

Het deelgebied De Bult maakt onderdeel uit van het beschermd natuurmonument Deurnse Peel zoals dat in 1982 is aangewezen. Dergelijke natuurmonumenten worden doorgaans in hun geheel opgenomen in Natura 2000-gebieden tenzij duidelijk is dat de betreffende Natura 2000-waarden niet in het gehele natuurmonument aanwezig zijn. Dat is hier niet het geval. De Bult bestaat uit een hoogveenrestant op veenmosveen met een begroeiing van heide en berkenbos die onderdeel uitmaken van het habitattype herstellende hoogvenen (H7120). Met extra

³⁵ Natura 2000 doelendocument: begrenzing Habitatrictlijngebieden (bijlage 9.1.1b).

³⁶ Stimuleringsplan Natuur, Bos en Landschap, Limburgs deel van de Peelvenen, 2001.

inspanningen is nog kwaliteitsverbetering mogelijk. Herstel van actieve hoogvenen (H7110) wordt alleen in de deelgebieden Mariapeel, Liesselse Peel, en Deurnsche Peel beoogd.

Een andere inspreker verzoekt om de percelen met kadastrale nummers VRY3386/ 3385/ 3387/ 3280 buiten de begrenzing te houden, omdat ze niet genoemd worden in het aanwijzingsbesluit van de Natuurbeschermingswet uit 1981 voor de Deurnse Peel. Daarnaast zou het logischer zijn om de grens op de provinciegrens te plaatsen.

De zienswijze is overgenomen.

De betreffende percelen, die aan de oostzijde aan het deelgebied De Bult grenzen, maken inderdaad geen deel uit van het aangehaalde beschermde natuurmonument. Hier zal voor de aanwijzing van het Natura 2000-gebied de kadastrale grens worden aangehouden die samenvalt met de provinciegrens (deze grens wijkt ongeveer 10 meter af van de topografische lijn die in het ontwerpbesluit is gevolgd).

Een inspreker stelt dat alle percelen die gebruikt worden door de landbouw buiten de begrenzing dienen te vallen omdat alle grond nodig is voor de extensivering van de hier sterk aanwezige melkveehouderij.

Een inspreker uit Liessel is van mening dat de opgenomen 115 ha nieuwe natuur een belemmering betekent van de agrarische bedrijven in de buurt.

Insprekers uit Neerkant maken bezwaar tegen de begrenzing van percelen die nog in eigendom zijn van agrariërs, vernatting van eigendommen en schade door ganzen.

Een inspreker maakt bezwaar tegen de begrenzing omdat er onduidelijkheid is over de kritische ammoniakdepositiewaarden voor dit gebied.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

Daar waar het Natura 2000-gebied is vergroot ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied in 2003 en ten opzichte van de beschermde natuurmonumenten, is die vergroting gebaseerd op ecologische gronden zoals die zijn genoemd in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting. In de omgeving van Neerkant is het Natura 2000-gebied overigens niet vergroot.

In het algemeen geldt dat bij het begrenzen van een gebied geen rekening kan worden gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Dit betekent dat het voor het begrenzen van het Natura 2000-gebied niet relevant kan zijn dat agrarische bedrijven in de buurt kunnen worden belemmerd.

In het bijzonder gelden aanvullende criteria voor delen van de Ecologische Hoofdstructuur die in landbouwkundig gebruik zijn of waren, en die zijn toegevoegd aan het Natura 2000-gebied. Zie ook de tekst met de kop "Meebegrenzen van nieuwe natuur" hiervoor.

Nieuwe natuur kan onder andere toegevoegd worden wanneer er voor Natura 2000 relevante natuurwaarden zijn, of wanneer de gronden zijn verworven en de maatregelen om de Natura 2000-waarden te kunnen ontwikkelen zijn uitgevoerd.

De 115 ha bestaande en nieuwe natuur die is toegevoegd voldoet hieraan. De meebegrensde nieuwe natuur vervult een actuele functie voor de instandhouding en herstel van actieve hoogvenen, en herstellende hoogvenen. En de meebegrensde nieuwe natuur is niet in eigendom van agrariërs. Maar ofwel verworven en ingericht voor Staatsbosbeheer. Ofwel de gronden worden binnenkort overgedragen aan Bureau Beheer Landbouwgronden.

Het beheerplan voor de Peelgebieden zal meer duidelijkheid geven over de gevolgen voor bestaande activiteiten. De mogelijkheden voor de ontwikkeling van afzonderlijke bedrijven in

de omgeving van het Natura 2000-gebied zullen in een vergunningprocedure op grond van de Natuurbeschermingswet 1998³⁷ duidelijk worden.

Voor meer informatie omtrent schade zie hoofdstuk 7 van deze bijlage C.

Voor onduidelijkheid over ammoniak en de kritische depositiewaarde zie hoofdstuk 5 van bijlage C.

De vergroting van het gebied ten opzichte van het natuurmonument is onvoldoende gemotiveerd. Xella Kalkzandsteenfabriek Hoogendonk BV heeft vergunning voor zandwinning op ruim 1 kilometer van de westgrens van het gebied. Voldoende is aangetoond dat deze activiteit de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument Deurnsche Peel en Mariapeel niet aantast. Belangrijk gegeven vormde de afstand tussen het gebied en het bedrijf. Nu wordt het Natura 2000-gebied vergroot waardoor de afstand tussen het bedrijf en het natuurgebied kleiner zou worden. Het is dus mogelijk dat er nu wel sprake is van een negatieve invloed op het gebied.

Door de uitbreidingen rond het gebied wordt de minimale afstand tussen de zandwinlocatie en het Natura 2000-gebied niet gewijzigd (circa 1600 meter). De dichtstbijzijnde uitbreidingen liggen op circa 1800 en 2200 meter van de zandwinlocatie maar deze zullen de externe werking niet vergroten omdat deze gronden slechts "ondersteunend" zijn voor het hoogveenlandschap. Hoogveenherstel wordt hier niet nagestreefd en habitattypen (zoals H7120) zijn er niet aanwezig. Uitbreiding is slechts noodzakelijk met het oog op verbetering van hydrologische situatie ten behoeve van herstel van de hoogveenkernen. Dergelijke maatregelen zijn nu juist ook bedoeld om het nemen van waterhuishoudkundige maatregelen buiten het gebied zoveel mogelijk te beperken. Dit laat onverlet dat de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen die nu voor het Natura 2000-gebied gaan gelden, verdergaande eisen kunnen gaan stellen dan die welke voortvloeiden uit de status als beschermd natuurmonument. Het beheerplan zal hier nader inzicht over moeten verschaffen.

Meerdere insprekers verzoeken om, naast kerngebieden van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), ook de al verworven en nog te verwerven reservaat- en natuurontwikkelingsgebieden in de begrenzing op te nemen. Een inspreker is van mening dat, wanneer het doel is duurzaam behoud en ontwikkeling van het hoogveen en kraanvogels en alleen ecologische argumenten een rol mogen spelen, de begrenzing van het Natura 2000-gebied de gehele begrensde EHS dient te omvatten.

Delen van de EHS worden van groot hydrologisch belang geacht voor het herstel van het hoogveen. Argumenten zijn dat het ontwikkelen van "overgangszones grote hoogvenen" niet binnen de beoogde begrenzing van het ontwerp Natura 2000-gebied zelf zou kunnen gebeuren. En dat er buiten het ontwerp Natura 2000-gebied kwelsituaties voorkomen of omdat er een inziggebied is, of omdat gronden in de omgeving van veenputten of andere natuurwaarden binnen het ontwerp Natura 2000-gebied een te sterk drainerende werking hebben. Ook wordt het belang van extra "cement" genoemd, en het toevoegen van aanwezige landschapselementen voor het bereiken van een logische samenhang tussen versnipperde deelgebieden en het bereiken van logische grenzen. Ook is geattendeerd op het begrenzen van ecologische verbindingzones.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

De voorstellen voor het toevoegen van nieuwe natuur zijn niet overgenomen omdat het meebegrenzen als Natura 2000-gebied hier niet noodzakelijk is om de doelstelling te halen. Het buffergebied dat noodzakelijk is om de abiotische condities te realiseren is al begrensd als Ecologische Hoofdstructuur (EHS), waardoor het een planologische bescherming heeft. De uitvoering wordt inmiddels gerealiseerd in het kader van een voortvarende landinrichting waarbij vernatting een belangrijke doelstelling is.

³⁷ Wet van 25 mei 1998, houdende nieuwe regelen ter bescherming van natuur en landschap (Natuurbeschermingswet 1998).

Overwegingen met betrekking tot de "hydrologische situatie", "logische samenhang" en "logische grenzen" zijn in dit geval niet relevant voor het toevoegen van nieuwe natuur. Uitbreiding na de aanmelding is beperkt tot situaties waarin habitatwaarden aanwezig zijn of de gronden direct noodzakelijk zijn voor de aanwezige uitbreiding van een habitatype of leefgebied van een soort zoals opgenomen in de instandhoudingsdoelstelling. Ecologische verbindingzones, zoals die tussen de Deurnsche Peel & Mariapeel en de Groote Peel zijn nog in ontwikkeling of dienen nog verbeterd worden. Zo zijn wegen en bebouwing nu nog een obstakel voor soorten. Ook tussen de Heitrakse Peel en Deurnsche Peel zijn nog aanvullende maatregelen nodig. Zie ook het kopje "Meebegrenzen van nieuwe natuur" eerder in dit hoofdstuk.

4. REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering van het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring van Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden.

Er wordt de vrees uitgesproken dat voor een aantal habitattypen en soorten onvoldoende gebieden worden aangewezen, zodat de gunstige staat van instandhouding niet gewaarborgd kan worden. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen waarvoor in het Natura 2000 profielendocument (2006)² sprake is van een ongunstige staat van instandhouding een herstelopgave te formuleren, tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (ook financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Veel aanpassingen zijn namelijk gerelateerd aan waterschapstaken waarbij de inspreker geen extra financiële lasten voor eigen rekening wil nemen. Er wordt verder over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelen en doelstellingen veel geleund wordt op onwetenschappelijke informatie over het voorkomen van

flora en fauna in vroegere jaren. Het is onduidelijk of deze waarden wel daadwerkelijk aanwezig zijn. Om die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten zijn. Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten zijn.

In een ander verband wordt gerefereerd aan grote aantallen ganzen die zonder speciale beschermingsgebieden al een gunstige ontwikkeling doormaken.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen, bijvoorbeeld voor actieve hoogvenen. In andere zienswijzen wordt aangevoerd dat er voor veel soorten geen instandhoudingsdoelstelling geformuleerd mag worden omdat hiermee soorten komen te vallen onder de bescherming van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn.

Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. Er bestaat zorg over de gevolgen voor de agrarische bedrijfsvoering van toevoeging van nieuwe vogels of soorten van de Rode Lijst of nieuwe habitattypen. Er wordt bijvoorbeeld een toenemende vernatting van agrarische gronden verwacht en beperking van drainage en beregening als mogelijk gevolg van de natuurdoelen. Er wordt gevraagd om daarom de natuurdoelen aan te passen of het gebied enkel aan te wijzen voor herstellende hoogvenen (H7120).

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit vastgelegd. Het streven naar een gunstige staat van instandhouding van de per aanwijzingsbesluit opgesomde habitattypen, soorten en vogels is daarvan de uitwerking. Het vormt de Nederlandse bijdrage aan de ecologische samenhang van het Europese Natura 2000-netwerk. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen, -soorten en vogels gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke

verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer alle planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Omgekeerd geldt dit ook voor het behoud van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op de habitat of het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied of de habitat van de betreffende soort.

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Met name bij vogels is een belangrijk deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied gehouden. Bij een aantal vogelsoorten gaat het daarbij vooral om de foerageergebieden. Deze bevinden zich in grote aaneengesloten agrarische gebieden of zijn buiten het Natura 2000-gebied gehouden omdat niet gegarandeerd kon worden dat deze gebieden, zoals braakliggende bouwterreinen, hun huidige functie ook in de toekomst behouden. Deze gebieden spelen, vanwege het vervullen van een bepaalde (foerageer)functie voor de soort, een belangrijke rol bij het realiseren van een goede staat van instandhouding, zodat ook het verstoren van zo'n gebiedsfunctie van grote invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 1.2.3, 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd zijn op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld. Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied nadrukkelijk een rol gespeeld.

Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitatypes en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitatypes en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitatypes in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of de inspanning staat in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau.

Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitatypes en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitatypes en soorten die sterk onder druk staan.

Dit geldt bijvoorbeeld voor het habitatype actieve hoogvenen H7110 (hoogveenlandschap). Voor dit habitatype zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Aan de andere kant heeft de agrarische sector een economische rol van betekenis in de omgeving van dit gebied. Het beleid is erop gericht om de agrarische sector en de natuur zo goed mogelijk samen te laten gaan. Het beheerplan is daarvoor een belangrijk middel.

Het agrarische gebruik in de omgeving van het Natura 2000-gebied is beoordeeld in het beheerplanproces.

Contour “strategisch lokaliseren”

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van “strategisch lokaliseren”: behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden en zijn analyses uitgevoerd, waaronder de knelpunten- en kansenanalyse van KIWA³⁸.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn meer duurzame situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van de kernopgave (sense of urgency)³⁹ op de korte én langere termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat de resultante van bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gewenste staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2006)⁴⁰ is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of een mogelijke klimaatsverandering.

Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrichtlijn, verplicht de lidstaat namelijk om de achteruitgang tot staan te brengen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatsverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties.

Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

In hoofdstuk B.4 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaan er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen

³⁸ KIWA & EGG (2007): Knelpunten- en kansenanalyse Natura 2000-gebieden. Versie 2007. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³⁹ Een sense of urgency is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van antwoord (2007).

⁴⁰ Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 Contourennotitie. Kadernota voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden herijkt en zonodig kunnen worden bijgesteld zijn (zie ook Nota van Antwoord, paragraaf 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de goede staat van instandhouding van de in bijlage I en in bijlage II genoemde habitattypen en soorten niet in gevaar komt.

De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of soort. Ook bij de formulering van een doel voor broedvogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt dat erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een goede staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

De “ten gunste” formulering

In sommige gevallen is er een zogenaamde “ten gunste” formulering gebruikt. Daarmee wordt aangeduid dat de aanwezigheid van een bepaald habitatype of leefgebied van een bepaalde (vogel)soort in enige mate mag afnemen ten gunste van andere habitattypen of soorten die sterk onder druk staan en waarvoor in een gebied de doelen in termen van uitbreiding omvang leefgebied of uitbreiding oppervlakte zijn geformuleerd. Gelet op het ecologische belang om de staat van instandhouding van het ene habitatype te verbeteren, kan de bewuste keuze zijn gemaakt dat dit ten koste mag gaan van een ander habitatype met een gunstige staat van instandhouding.

Ook het onderhavige besluit kent de bepaling dat het habitatype herstellende hoogvenen (H7120) mag afnemen ten behoeve van het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (H7110A). Actieve hoogvenen verkeren landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Dat betekent dat er maatregelen genomen moeten worden om zowel de oppervlakte te vergroten als de kwaliteit te verbeteren. Ontwikkeling van actieve hoogvenen zal ten koste gaan van het habitatype herstellende hoogvenen.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten⁴¹ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het is voor de selectie of ecologische onderbouwing van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven. Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit. Met betrekking tot de vraag op welke wijze er kan worden nagegaan of de gunstige staat van instandhouding voor dat betreffende habitatype of de betreffende soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin

⁴¹ Zie onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen voor vogels

Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een (vogel)soort. Voor (vogel)soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevende aantallen genoemd. Deze dienen als minimale draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de beste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de (vogel)soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitatypes en (vogel)soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitatypes op landelijk niveau. LNV zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringparagraaf uit de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (ministerie van LNV, ministerie van V&W, ministerie van Defensie en de provincies (IPO)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrictlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde hoeveelheid en/of oppervlakte leefgebied of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitatypes per gebied. In de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of verbeterdoel geldt. Zo is bijvoorbeeld een behouddoel geformuleerd als het gebied een voldoende bijdrage levert aan de realisering van het doel op landelijk niveau of als onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze plannen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Daartoe behoren de Subsidieregeling Natuurbeheer, de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden⁴². Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. De provincies bieden deze subsidiemogelijkheden aan door middel van provinciale subsidieregelingen zoals Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer (PSN) en de Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (PSAN).

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Meerdere insprekers verzoeken een doelstelling te formuleren voor de kraanvogel, omdat dit gebied geschikte overnachtingsplaatsen biedt en er voldoende foeragemogelijkheden in de directe omgeving zijn. Een inspreker stelt een instandhoudingsdoelstelling voor van behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht van 1200 vogels. Een andere inspreker stelt voor een draagkracht aan te houden van tenminste 50-100 vogels. Weer een ander vindt een draagkracht van 1000 acceptabel.

De zienswijzen zijn deels overgenomen.

De kraanvogel (A127 niet-broedvogel) is gehandhaafd van de vogels die al eerder waren aangewezen (Vogelrichtlijngebieden: Deurnese Peelgebieden, en Mariapeel), omdat de soort voldoet aan het criterium voor opname (minimaal 0,1 % van biogeografische populatie). Dit Natura 2000-gebied heeft de functie van slaapplek gekregen. Zie verder paragraaf B.2 van de Nota van toelichting.

De gevraagde draagkrachtformulering is niet toegevoegd aan de instandhoudingsdoelstelling omdat de aantallen van jaar tot jaar zeer sterk kunnen fluctueren. Zie verder paragraaf B.4.3 van de Nota van toelichting.

Een inspreker pleit ervoor om een aanvullend hersteldoel voor de grauwe klauwier in dit gebied op te nemen.

De inspreker is van mening dat de verdeling van behoud, herstel en het landelijke doel van 250 paar grauwe klauwieren onvoldoende verspreid is over de Natura 2000-gebieden om landelijk een evenwichtige verspreiding van de grauwe klauwier te kunnen herstellen. Het wordt dan ook noodzakelijk geacht dat er aanvullende doelen worden opgenomen in gebieden waar een potentie voor de soort aanwezig is.

⁴² De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

De zienswijze is niet overgenomen.

Het gebied voldoet niet aan het 1%-criterium (het gebied herbergt minstens 1% van de landelijke broedpopulatie) voor opname van de soort. De soort wordt daarom door SOVON & CBS (2005) niet genoemd voor dit gebied. Opname van een complementair doel voor een beperkt aantal soorten broedvogels uit categorie 1, zoals de grauwe klauwier, is enkel mogelijk in zuivere Habitatrictlijngebieden. Het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel is geheel Habitatrictlijn- en Vogelrichtlijngebied. Zie ook pagina 35, en pagina 36 tekstkader 3.3.3 van het Natura 2000 doelendocument (2006)¹.

Een inspreker verzoekt de wiewaal op te nemen als doelsoort in dit Natura 2000-gebied. De Peelgebieden zouden naar verhouding steeds belangrijker worden voor deze soort. De Flora- en faunawet zou geen bescherming bieden voor het broedbiotoop van de vogelsoort.

De zienswijze is niet overgenomen.

De wiewaal is geen broedvogelsoort die betrokken is geweest bij de selectie en begrenzing van Vogelrichtlijngebieden. Zie verder bijlage 1A en bijlage 3A van de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn¹⁴. De vogelsoort is wel een beschermde soort volgens artikel 4 van de Flora- en faunawet.

Een inspreker is van mening dat de instandhoudingsdoelstelling voor de nachtzwaluw en de regeneratie van hoogveen elkaar tegenspreken. De nachtzwaluw zou een broedvogel zijn van drogere heidevelden en droge zandgebieden, terwijl voor de regeneratie van hoogveen het gebied natter moet zijn. De inspreker vraagt zich ook af hoe dit Natura 2000-gebied met 1 paar nachtzwaluwen (SOVON 2005) bijdraagt aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

De zienswijze is overgenomen.

Het doelniveau van de soort in het gebied is vastgesteld op 3 broedparen. Sinds 1990 varieert het aantal broedparen van 1 tot 7¹⁶: 7 broedparen (1996), 4 broedparen (1995, 1997), 2 broedparen (1998), 1 broedpaar (1990, 1999-2003). Het doelniveau van 5 broedparen is gedurende de tien jaren waarvan aantallen bekend zijn slechts eenmaal gehaald. Voor de nachtzwaluw is er in dit Natura 2000-gebied maar beperkt leefgebied (overgangen van droge hei naar bos en open bos). En gelet op het beoogde hoogveenherstel is de ruimte voor kwaliteitsverbetering beperkt.

Zie ook paragraaf 5.4 en bijlage B.4.2 van de Nota van toelichting.

Er bestaat zorg over de verwachte toename van de vernatting van de agrarische gronden als mogelijk gevolg van de natuurdoelen. Er wordt gevraagd om het gebied enkel aan te wijzen voor herstellende hoogvenen (H7120).

De zienswijze is niet overgenomen.

Habitattypen zijn geselecteerd op basis van ecologische criteria. Zie ook bijlage B.1 van de Nota van toelichting. Ook de begrenzing is daarop afgestemd.

Overwegingen van economische - en sociale aard zijn wel aan de orde geweest bij de vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor de geselecteerde habitattypen. Voor actieve hoogvenen is er in navolging van de landelijke doelstelling gekozen voor uitbreiding van de oppervlakte en verbetering kwaliteit. Zie ook bijlage B.4.1 van de Nota van toelichting. Inzicht in de mogelijke externe gevolgen van de instandhoudingsdoelstellingen voor agrarische bedrijven is gebiedsspecifiek maatwerk, waar het door de waterschappen opgestelde Gewenste Grond en Oppervlakte Water Regiem (GGOR)⁴³ in zal voorzien, en het beheerplan.

⁴³ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

5. REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

5.1 ALGEMEEN

Er wordt gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor het agrarisch cultuurlandschap en de leefbaarheid voor omwonenden. Meerdere agrariërs hebben zorg over de gevolgen van de in hun ogen hoge natuurambities voor de bedrijven. Bijvoorbeeld voor de intensieve veehouderij en (glas)tuinbouw in de gemeente Venray.

Er worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik en ontwikkelingsperspectief. Een indiener maakt zich zorgen over de gevolgen van vergroting van het Natura 2000-gebied voor het perspectief van zandwinning.

Bij agrariërs bestaat er zorg over de gevolgen van de aanwijzing voor mestgebruiksnormen, graslandbeheer, maaieregime, beweidingsregime en veebezettingsgraad. In het bijzonder is aandacht gevraagd voor vernatting van de landbouwgronden door peilverhoging, en extra beperkingen zoals beperking van grondwateronttrekkingen, beperking van beregening of drainage, een scheurverbod en een later tijdstip voor het uitrijden van mest. Meerdere insprekers zijn van mening dat in verband met de verlening van vergunningen voor beregening en drainage de resultaten van pilotstudy's naar het Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR) meegenomen moeten worden bij de doelbepaling voor het gebied en de uitwerking van beheerplannen. Onder andere omdat de belangen bij het waterbeheer in die processen zorgvuldig zijn afgewogen. Een ander geeft aan dat nu geen zienswijze ingediend kan worden omdat de resultaten van een pilotstudy nog niet bekend zijn.

En verder zijn er onzekerheden en verwachtingen over de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de onmogelijkheid om te groeien vanwege de ammoniakopgave, de ontwikkelingskansen door toepassing van de 5% drempelwaarde en de wens om de goede ervaringen met saldering in de provincie Limburg te kunnen gebruiken.

Een inspreker maakt bezwaar tegen de begrenzing omdat er onduidelijkheid is over de kritische ammoniak -depositiewaarden voor dit gebied.

Enkele insprekers vragen naar de kritische depositiewaarde en maakt daar bij voorbaat bezwaar tegen. Ook is er aandacht gevraagd voor de spanning tussen eisen voor milieu - en dierenwelzijn: vanuit milieuoptiek dient de ammoniakuitstoot en -neerslag beperkt te worden, maar de maatregelen voor dierenwelzijn leiden tot een hogere emissie.

De relatie van Natura 2000 met de evaluatie van het generieke mestbeleid is ook een aandachtspunt. En voor de tuinbouwbedrijven de relatie met het gewasbeschermingsbeleid.

Daarnaast menen insprekers dat er geen enkele vorm van faunabeheer zou plaatsvinden. Anderen wensen geen vergunningplicht in het kader van de Natuurbeschermingswet voor jacht, wildbeheer en schadebestrijding.

Ook is er zorg over mogelijke beperking van terreingebruik door de luchtsport.

Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden.

En verder de relatie met het bestemmingsplan en andere ruimtelijke plannen zoals het Provinciaal Omgevingsplan Limburg waarin perspectieven op gebiedsniveau zijn beschreven en het Reconstructieplan Noord - en Midden Limburg waarin is aangegeven welke ruimte de landbouw moet krijgen, het instellen van een bufferzone en de gestelde nationale doelen, en in

landelijk verband gemaakte afspraken, zoals het convenant lichthinder voor de glastuinbouw en de ontwerp algemene maatregel van bestuur glastuinbouwbedrijven.

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt. Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de oude Natuurbeschermingswet.

Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebracht. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld.

Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet.

In het beheerplan zal over het algemeen duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet het geval. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij⁴⁴ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake is van significante gevolgen voor het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermde natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermde natuurmonument buiten het Natura 2000-

⁴⁴ Wet van 9 juni 1994 houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij), Staatsblad 1994, nr. 634.

gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van dat beschermde natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en zullen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Op dit onderdeel brengt Natura 2000 geen verandering in de bestaande situatie.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

In paragrafen 4.1 en 4.2 van de Nota van Antwoord wordt uitvoerig ingegaan op bestaand gebruik en hoe daarmee wordt omgegaan.

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet automatisch tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals het uitrijden van mest en beregening. In het aanwijzingsbesluit zelf is daarom niet aangegeven of en onder welke voorwaarden een activiteit kan worden toegestaan. In een besluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten die in en om Natura 2000-gebieden de beschermde natuur kunnen verslechteren of een significant verstoring effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het gaat daarbij niet om een vergunning voor alle activiteiten, maar alleen voor mogelijk schadelijke of significant verstoringe activiteiten. Daarnaast is er in de wet een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik. Tot na het onherroepelijk⁴⁵ worden van het beheerplan is de vergunningplicht niet van toepassing op bestaand gebruik. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als "iedere handeling die voor 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd".

Tot het onherroepelijk worden van het beheerplan draagt het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de verantwoordelijkheid dat er in het gebied passende maatregelen genomen worden waardoor het bestaande gebruik de kwaliteit van het gebied niet verslechtert of geen significant effect heeft op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het ministerie van LNV het bestaande gebruik wordt stilgelegd. Het initiatief daartoe zal in alle gevallen van het ministerie van LNV uitgaan. Een vergunning blijft echter noodzakelijk als een bedrijf zich nieuw vestigt of wanneer een (bestaande) activiteit wordt uitgebreid.

In het beheerplan zal het bestaande gebruik beschreven moeten worden en zal zonodig aan regels worden gebonden. Zoals in paragraaf 4.2.4 van de Nota van Antwoord reeds uiteen wordt gezet, worden geen activiteiten gelegaliseerd. Dat een bepaalde activiteit om wat voor reden dan ook als bestaand gebruik wordt aangemerkt, wil nog niet zeggen dat deze activiteit in het beheerplan zal worden toegestaan. Dat geldt ook voor inrichtingen die niet vergunningplichtig zijn volgens het Besluit landbouw milieubeheer (2006)⁴⁶ uit de Wet milieubeheer of reeds in het bezit zijn van een milieuwetvergunning.

⁴⁵ Een beheerplan is pas onherroepelijk nadat alle juridische beroepsprocedures, die volgen op de definitieve vaststelling van zo'n beheerplan definitief zijn afgerond.

⁴⁶ Besluit van 13 juli 2006, houdende regels voor akkerbouw- of tuinbouwbedrijven met open grondteelt, melkrundveehouderijen, gemechaniseerde loonbedrijven, witloftrekkerijen, teeltbedrijven met eetbare paddestoelen, paardenhouderijen, kinderboerderijen, kleinschalige veehouderijen, spoelbassins en opslagen van vaste mest (Besluit landbouw milieubeheer).

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten - en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000 gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan.

Ook voor reconstructieplannen⁴⁷ en provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (paragraaf 6.3.2 Nota van Antwoord). In de reconstructieplannen⁴⁸ voor de Brabantse natte natuurparels, waaronder de Natura 2000-gebieden, is gekozen voor een scenario waarin ook uitstralingseffecten buiten het natuurgebied mogen plaatsvinden. Dit onder voorwaarde dat deze effecten technisch dan wel financieel gecompenseerd worden.

Relatie met ammoniak

In paragraaf 6.2 van de Nota van Antwoord wordt ingegaan op het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000. Bij het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden spelen de negatieve gevolgen van stikstofdepositie, met name ammoniak, een belangrijke rol. De ammoniakdepositie wordt vooral bepaald door de hoge achtergronddepositie. Een deel is afkomstig van veehouderijen in de directe omgeving van het Natura 2000-gebied. Om duidelijkheid te bieden tot het moment van vaststellen van de beheerplannen is besloten interim-beleid te ontwikkelen. Dit toetsingskader is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Rijk samen opgesteld en in februari 2007 bestuurlijk geaccordeerd. Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO) heeft ingestemd met dit akkoord. Op 22 mei 2007 is het als handreiking aan het bevoegd gezag verstuurd en tevens aan de Tweede Kamer.

Met behulp van het toetsingskader konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of veehouderijbedrijven in de buurt van Natura 2000-gebieden mochten uitbreiden of niet. Ook konden provincies met het toetsingskader beoordelen of nieuwe bedrijven zich er konden vestigen. De ammoniakuitstoot was daarbij bepalend.

In maart 2008 heeft de Raad van State echter geoordeeld dat het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 onvoldoende zekerheid biedt dat de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden niet worden aangetast. Het toetsingskader is daardoor vervallen.

Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de Taskforce Trojan ingesteld. De taskforce heeft aangegeven dat er verschillende factoren van invloed zijn op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen; stikstofdepositie is er één van. Het rapport van deze taskforce heeft vervolgens geleid tot een proeve van een handreiking voor het bevoegd gezag die op 24 november 2008 aan de Tweede

⁴⁷ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

⁴⁸ [www.brabant.nl/beleid/ruimtelijke_ontwikkeling/programma_landelijke_gebied_\(reconstructie\)/reconstructie_en_gebiedsplannen](http://www.brabant.nl/beleid/ruimtelijke_ontwikkeling/programma_landelijke_gebied_(reconstructie)/reconstructie_en_gebiedsplannen).

Kamer⁴⁹ is gestuurd. Deze handreiking is een hulpmiddel en bevat aanwijzingen voor de beoordeling van bestaand gebruik en voorgenomen activiteiten in of in de omgeving van Natura 2000-gebieden die stikstofdepositie veroorzaken. Het is aan het bevoegd gezag om maatwerk te leveren bij de beoordeling van (voorgenomen) activiteiten en daarbij zoveel mogelijk relevante factoren te betrekken. Zo kan bijvoorbeeld afhankelijk van de situatie een afname van depositie worden verrekend met de depositie veroorzaakt door de activiteit die ter beoordeling voorligt (saldering), zodat ruimte ontstaat voor economische ontwikkeling. Het voordeel hiervan is dat economische ontwikkeling, mits deze gepaard gaat met afname van de milieudruk, het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen dichterbij kan brengen.

Van het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel hebben de habitattypen actieve hoogvenen en herstellende hoogvenen de laagste kritische depositiewaarden voor stikstof⁵⁰. Deze depositiewaarde is 400 mol per ha per jaar, waarmee dit habitatype in de klasse "zeer gevoelig" valt.

Kaderrichtlijn Water

Dit gebied is een deel van het stroomgebied Maas⁵¹. Voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) wordt een stroomgebiedbeheerplan opgesteld. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in het stroomgebiedbeheerplan Maas op te nemen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Gebiedsspecifiek maatwerk zijn bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenst Grond en Oppervlakte Water Regiems (GGOR's). Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

6. REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. Er wordt gevraagd om in het op te stellen beheerplan aan te sluiten bij toekomstgerichte aspecten van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), zoals de basisbescherming van de EHS-gronden.

In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden.

In een ander verband wordt uitgesproken dat voor het verbeteren van de biodiversiteit jacht en beheer van belang zijn. Een inspreker vraagt meer informatie met betrekking tot het wildbeheer van reeën en wilde zwijnen de gebieden Grauwveen en 't Zinkske.

Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan.

⁴⁹ Tweede Kamer, 2008-2009, 30654, nr. 62.

⁵⁰ Van Dobben en Van Hinsberg (2008): Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654.

⁵¹ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/maas/>

Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen.

Ook de verstrekte informatie tijdens de voorlichtingsbijeenkomst op 16-1-2006 te Roermond heeft volgens meerdere sprekers geen duidelijkheid gebracht over de gevolgen voor hun bedrijfssituatie.

In meerdere zienswijzen wordt de wens uitgesproken om de definitieve aanwijzing op te schorten totdat de consequenties duidelijk zijn van bijvoorbeeld de gevolgen van het ammoniakbeleid. Meerdere spreker menen dat de resultaten van de door de waterschappen opgestelde Gewenst Grond en Oppervlakte Water Regiem's (GGOR's) meegenomen moeten worden bij de uitwerking van maatregelenpakketten in het beheersplan. In meerdere zienswijzen is op voorhand bezwaar gemaakt tegen de beheerplannen. Tot slot geven verschillende sprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

In de Nota van Antwoord staat in paragraaf 1.4 het nodige over de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. Ook de onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet.

Een uitzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld. De provincies worden voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de omgeving concept beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. De besluitvorming van deze aanwijzingsbesluiten zal daarom worden uitgesteld tot na 1 september 2009. Pas dan zullen de ontwerp-aanwijzingsbesluiten verder in procedure worden gebracht. Voor de gebieden waar het Rijk het voortouw heeft voor het opstellen van het beheerplan, zoals Deurnsche Peel & Mariapeel, blijft de volgorde: eerst vaststellen van aanwijzingsbesluiten en daarna vaststellen van de beheerplannen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, hoort bestaand gebruik een plaats in een beheerplan te krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik. Echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste milieukwaliteit en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In dit kader zal ook aan de orde komen of en in welke mate bestaand gebruik een negatief effect heeft op het realiseren van deze randvoorwaarden en daarmee op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen.

De opstellers van de beheerplannen zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik in de beheerplannen willen omgaan en hoe zij dit zullen opnemen. De beheerplannen zullen echter niet voor alle activiteiten uitsluitel kunnen geven over de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor sommige gevallen van (bestaand) gebruik zal dan ook in de toekomst een traject van vergunningverlening aan de orde blijven.

Ook de bescherming van een bepaald habitatype zoals actieve hoogvenen is duidelijk een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor de bescherming van actieve hoogvenen bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, dan behoort dit in het beheerplan geregeld te worden. Het kan in zo'n geval ook betekenen dat de te nemen maatregelen (ver) buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Jacht, beheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht- en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over beheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Gedeputeerde Staten van Limburg wijzen erop dat de door hen erkende faunabeheereenheden het platform zijn voor discussie. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer. Voor dit gebied is dat het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen de voortouwnemer te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

7. REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Voor dit gebied zijn onder andere genoemd: waterschade aan eigendommen, extra waterschapslasten, voorwaarden aan of verbod van vergund bestaand gebruik op grond van vergunningen die zijn verleend volgens onder andere de Grondwaterwet, Wet op de waterhuishouding, de Keur van het waterschap, waardevermindering van bedrijf en percelen, beperking van de mogelijkheden van grondverhuur voor teeltrotatie door bijvoorbeeld bloembollenteelt of graszodenbedrijven, schade aan gewassen door grazende ganzen en een kostbare natuureffect toetsing.

Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrichtlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie.

Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).

Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998. Men kan in aanmerking komen voor schadevergoeding, indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaande gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied of door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde), of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de doelen en doelrealisatie in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van de mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Schade door foeragerende vogels

Grondgebruikers met gronden binnen of rond een Natura 2000-gebied, waarbij sprake is van een onbelemmerde landbouwproductie (dus geen natuurpacht en dergelijke), kunnen bij het Faunafonds een verzoek indienen voor een tegemoetkoming in schade die is veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten (zoals wilde ganzen en smienten). Het Faunafonds keert een tegemoetkoming uit indien deze schade niet of niet geheel voor rekening van de grondgebruiker hoort te vallen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 5.9.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve in het algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het gebied de "Deurnse Peel" in de gemeenten Deurne en Horst, gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is om zijn natuurschoon en zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument bestaat uit een complex van fragmenten levend hoogveen, beginstadia van regenererend hoogveen, heide op rustend hoogveen en minerale gronden, opgaand loof- en naaldbos, gras- en bouwlanden, open water (sloten, wijken, plassen en kanalen);

dat het natuurmonument met het staatsnatuurmonument de Mariapeel een samenhangend geheel vormt en in nauwe relatie staat met het natuurreservaat de Ospelse Peel;

dat het natuurmonument als vertegenwoordiger van het hoogveenlandschap door zijn uitgestrektheid en zijn nog grotendeels voedselarme karakter van grote betekenis is;

dat in het natuurmonument minder algemene tot zeldzame plantengemeenschappen met daartoe behorende eveneens minder algemene tot zeldzame hogere en lagere plantesoorten voorkomen;

dat het natuurmonument in faunistisch opzicht van grote betekenis is;

dat het natuurmonument door zijn afwisseling en grote uitgestrektheid uit een oogpunt van natuurschoon van belang is;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de biologische en visueel-esthetische waarden, maar ook de voor de fauna noodzakelijke rust en wat betreft de gebieden waar geen vervening heeft plaatsgevonden, de voor hoogveengebieden kenmerkende geologische- en geomorfologische structuur;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 14 december 1979, nr. NLB/N-38841, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Deurnse Peel";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant en van Limburg ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument de "Deurnse Peel", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Deurne, sectie H, nrs. 3659, 3743, 3750, 6994, 7443, 7451, 7452, 7453, 7454, 7455, 7456, 7458 (ged.), 7541, 7555, 7558 (ged.), 7559, 7572 (ged.), 7573, 7635 (ged.), 7640, 7648, 7750 (ged.), 7909, 7911 (ged.), 7912 (ged.), 7967, 7968;
sectie U, nrs. 85, 89, 396, 433, 458;
Gemeente Horst, sectie G, nrs. 121, 122, 378, 379 (ged.), 591 (ged.).

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk
G.C. Wallis de Vries,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor
Natuurbehoud, Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve

TOELICHTING

1. Inleiding

Het natuurmonument, dat verder wordt aangeduid als de "Deurnse Peel", gelegen in de gemeenten Deurne en Horst, wordt gevormd door de volgende gebieden: de Bult, het Zinkske, de Heitraksche Peel, de Liesselse Peel en de Deurnse Peel.

De totale oppervlakte is omstreeks 1.500 hectare.

Met deze beschikking wordt het gedeelte dat geen eigendom is van de Staat (ca. 1.000 hectare), aangewezen als beschermd natuurmonument. Tegelijkertijd is de aanwijzing als staatsnatuurmonument van het gedeelte van het gebied, dat eigendom is van de Staat (ca. 500 hectare), in voorbereiding.

Van het Peelgebied, dat de zuidelijkste representant in Europa is van de vlakke hoogvenen, vormt de Deurnse Peel een belangrijk onderdeel. Met de aanwijzing van dit gebied als beschermd en staatsnatuurmonument zal, in aansluiting op de aanwijzing als staatsnatuurmonument van de Mariapeel, een belangrijke stap zijn gezet in de richting van de veiligstelling van de nog aanwezige natuurwetenschappelijke en landenschappelijke kwaliteiten van het voormalige Peelgebied.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

Vegetatie en flora

Ten gevolge van vervenings- en landbouwactiviteiten is het oorspronkelijk zeer voedselarme hoogveengebied qua oppervlakte afgenomen en is het overgebleven deel in sterke mate van karakter veranderd.

Door het verlagen van de grondwaterstand, het binnendringen van voedselrijk water en het grotendeels afgraven van de veenlaag, hebben in een groot gedeelte van het gebied voor het hoogveen kenmerkende plantesoorten moeten wijken voor soorten die in andere, voor deze tijd meer algemene milieus voorkomen.

In de huidige situatie wordt het gebied, in tegenstelling tot vroeger, gekenmerkt door het naast elkaar voorkomen van in voedselrijkdom en vochtgehalte vaak zeer verschillende milieus.

Deze verscheidenheid wordt nog versterkt door de hiermee samenhangende verschillen in hoogteligging, met inbegrip van de vele overgangen. Genoemde ontwikkeling is ten koste gegaan van het oorspronkelijk op grote schaal aanwezige levend hoogveen, dat nu alleen nog wordt aangetroffen in voormalige "ééndagsputten", enkele afgesloten wijken en op een aantal gedeeltelijk afgegraven percelen.

Hier worden van de hogere planten zeldzame soorten aangetroffen als: Kleine zonnedaauw, Ronde zonnedaauw, Witte snavelbies, Moeraswolfsklauw, Veenbes, Lavendelheide, Klein blaasjeskruid, Veenpluis en Eenarig wollegras, terwijl er tevens een aantal soorten Veenmos te vinden zijn. In een belangrijk gedeelte van het natuurmonument wordt het aspect bepaald door heidevegetaties, waarvan zowel de drogere als de meer vochtige representanten worden aangetroffen.

Op de droge delen zijn plantesoorten als Struikheide en Pijpestrootje aspectbepalend, op de nattere gedeelten soorten als Dopheide en Wollegras.

In de heidevegetaties wordt veel opslag van Ruwe berk, Zachte berk, verschillende wilgesoorten en Zomereik aangetroffen.

De bossen in het natuurmonument bestaan zowel uit opgaand naaldhout als uit opgaand loofhout.

De boomlaag van de loofbossen wordt voornamelijk gevormd door spontaan opgeslagen berken.

Van de lagere plantesoorten die in het natuurmonument worden aangetroffen moeten, naast de veenmossoorten, met name de korstmossen worden genoemd.

Van deze plantengroep zijn in het natuurmonument enkele tientallen soorten, waaronder een aantal kenmerkend zijn voor het hoogveen, aangetroffen.

Fauna

Als gevolg van de grote uitgestrektheid en de verscheidenheid van het natuurmonument, de nog betrekkelijk grote rust en ook door de nabijheid van andere grootschalige hoogveengebieden, wordt in de Deurnse Peel een groot aantal diersoorten aangetroffen.

In dit verband wordt met name gewezen op het naast elkaar en in samenhang met elkaar voorkomen van in hoedanigheid sterk verschillende biotopen, zoals bijvoorbeeld de langs de kanalen voorkomende struweel- en oevervegetaties en de uitgestrekte heidevegetaties.

In het natuurmonument wordt een aantal soorten zoogdieren, waaronder minder algemene, zoals Otter, Hermelijn en Wezel, aangetroffen.

Het natuurmonument is als broedgebied en als pleisterplaats voor trekvogels van grote betekenis.

Uit recente inventarisaties is gebleken, dat in het gebied ruim tienduizend vogelparen, verdeeld over ongeveer honderd soorten, broeden.

Om enige indruk te geven van de verscheidenheid aan broedvogels worden de volgende soorten genoemd: Roerdomp, Wintertaling, Wespendif, Bruine Kiekendif, Boomvalk, Korhoen, Waterral, Tureluur, Wulp, Water-snip, Visdief, Velduil, IJsvogel, Sprinkhaanrietzanger, Roodborst-tapuit, Paapje, Blauwborst, Geelgors en Wielewaal.

Wat de betekenis van het gebied voor trekvogels betreft, wordt gewezen op de functie als rustplaats voor Kraanvogels.

Het gebied vormt een belangrijke schakel in de trekroute naar Afrika van deze vogels.

Ook uit de in het natuurgebied voorkomende soorten amfibieën, reptielen en insekten blijkt de uitzonderlijke natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied.

Wat de amfibieën betreft kan worden gesteld, dat het merendeel van de in Nederland inheemse soorten in het natuurmonument is vertegenwoordigd, terwijl wat de insekten betreft met name wordt gewezen op het voorkomen van voor hoogveengebieden kenmerkende libellesoorten.

3. Natuurschoon

Het natuurmonument is, vooral door zijn uitgestrektheid en afwisseling, uit een oogpunt van natuurschoon van grote betekenis.

In dit verband moet tevens de invloed van het vroegere cultuurpatroon worden genoemd, die met name tot uitdrukking komt in een uitgebreid stelsel van kanalen en wijken.

4. Begrenzing

De begrenzing van het natuurmonument is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied en de betekenis uit een oogpunt van natuurschoon.

Voor het verloop van de grens van het als beschermd natuurmonument aan te wijzen gebied wordt verwezen naar kaartbijlage I en naar de globale grensbeschrijving per gebiedsdeel hieronder.

Voor de begrenzing gelden de volgende algemene uitgangspunten:

- bermsloten van wegen langs de grens van het natuurmonument zijn buiten de begrenzing gelaten, omdat deze wat het beheer betreft veelal een eenheid met de weg vormen;
- sloten tussen cultuurgrond en natuurgebied, zijn om dezelfde reden eveneens buiten het natuurmonument gehouden;

- kanalen zijn, met inbegrip van de begeleidende begroeiing en onverharde wegen, in het natuurmonument opgenomen, vanwege hun natuurwetenschappelijke betekenis - waarbij het met name gaat om hydrobiologische en ornithologische waarden - en hun natuurschoon. Bovendien vormen zij als integrerend onderdeel van de andere delen van het natuurmonument daarmee een logisch geheel;
- openbare verharde wegen vallen buiten het natuurmonument.

De eigenlijke Deurnse Peel

Vanaf de noordpunt van de eigenlijke Deurnse Peel volgt de oostgrens de bermsloot tussen de Helenaveenseweg en het daaraan grenzende bos tot aan het cultuurland.

Daar buigt de grens naar het zuidwesten, om vervolgens, de grens van het staatseigendom volgend, in zuidoostelijke richting te gaan.

Ter hoogte van de "visvijver" gaat de grens in de richting van de Centurioweg lopen.

De Soeloop is binnen de begrenzing gehouden.

Vervolgens volgt de begrenzing de grens tussen natuurgebied en cultuurland en voor een deel de Oude Peelstraat.

Het hier gelegen veenoverslagbedrijf is, omdat dit een integrerend onderdeel van het natuurmonument vormt, binnen de begrenzing gehouden.

Hierna volgt de grens het Deurnse Kanaal tot aan de Kanaalstraat om daar, aan de westkant van het kanaal, weer in noordelijke richting te gaan lopen.

De begrenzing wordt eerst gevormd door de bermsloot van de onverharde weg langs het kanaal en vervolgens door de grens met de gronden die het eigendom van de Staat zijn.

Vanaf de Siberiëweg tot aan de noordpunt van de Deurnse Peel wordt, met uitzondering van het gedeelte bij de stortplaats, de bermsloot van deze weg en vervolgens de grens tussen bouw- en cultuurland als begrenzing aangehouden.

In de noordelijke punt van de Deurnse Peel ligt langs het Deurnse Kanaal een landbouwperceel.

Dit perceel is binnen de begrenzing gehouden, omdat het een integrerend onderdeel van het natuurmonument vormt.

De Heitraksche Peel

De begrenzing van de Heitraksche Peel volgt de grens tussen cultuurgrond en natuurgebied.

De grens met de Rijksweg E 3 wordt gevormd door de bermsloot.

Het Kanaal van Deurne valt binnen de begrenzing.

Het Zinkske

De begrenzing wordt gevormd door de grens tussen cultuurgrond en natuurgebied.

In het zuidoosten valt deze samen met de provinciegrens, in het noordwesten met de teen van het talud van de aangrenzende weg.

De Bult

De begrenzing wordt gevormd door de scheiding tussen cultuurgrond en natuurgebied.

Een landbouwperceel binnen het gebied is, omdat het er een integrerend onderdeel van vormt, binnen de begrenzing gehouden.

5. Gebruik binnen het natuurmonument

Landbouw

Binnen de begrenzing van het natuurmonument zijn twee percelen opgenomen, die in agrarisch gebruik zijn, te weten één perceel in de Bult

en één in de eigenlijke Deurnse Peel.

Voor de begrenzing van deze percelen, die een integrerend deel uitmaken van het natuurmonument, wordt verwezen naar kaartbijlage II.

Het bestaande agrarische gebruik kan in zijn huidige omvang op deze percelen worden voortgezet.

Het gebied dat afwatert via de Soeloop is een intensief gebruikt agrarisch gebied met veel tuinbouw. Eventuele waterhuishoudkundige verbeteringen van dit gebied - onder andere van de afwateringsmogelijkheid - zullen door de toepassing van de Natuurbeschermingswet niet op voorhand worden belemmerd. Aan maatregelen die aangaande dient een zorgvuldige afweging van alle belangen in de daartoe geëigende kaders vooraf te gaan, waaronder het kader van de Natuurbeschermingswet.

Vervening

In het gebied vinden nog verveningsactiviteiten plaats.

Omdat dit gebruik in strijd is met de betekenis van de Deurnse Peel als natuurgebied zijn overeenkomsten gesloten, die ertoe zullen leiden, dat vervening binnen afzienbare tijd tot het verleden zal behoren.

Het volgende is overeengekomen:

- er zullen geen nieuwe concessiegebieden worden aangewezen;
- de gemeente zal aan de verveners op de gebieden genummerd 1 t/m 4 en 6 t/m 9 (zie kaartbijlage II) voor het laatst in 1980 een concessie verstrekken.

Deze concessies hebben een looptijd van één jaar;

- de vervener op het concessiegebied nummer 5 (kaartbijlage II) zal zijn verveningsactiviteiten met ingang van juli 1979 stopzetten: dit is inmiddels geschied. Tussen de gemeente en de vervener is overeengekomen, dat de vervener het reeds losgewerkte en het in depot opgeslagen veen mag afvoeren.

Van de 200.000 m³, die volgens de gemeente nog in depot is opgeslagen, zal jaarlijks ongeveer 50.000 m³ worden afgevoerd; de activiteiten van deze vervener zullen per 1 januari 1983 beëindigd zijn.

De voorzieningen die ten behoeve van het vervenen zijn getroffen, zoals de loods en de verharding op het terrein aan de Kanaalstraat kunnen dan worden verwijderd, zodat een situatie zal ontstaan die past bij het karakter van het gebied.

Bij het tot stand komen van deze afspraken zijn betrokken geweest: de vervener, de gemeente, de provincie en het Staatsbosbeheer.

De hiervoor genoemde afspraken zullen als uitgangspunt worden gehanteerd in het kader van het krachtens de Natuurbeschermingswet ten aanzien van de verveningsactiviteiten te voeren beleid.

Met het oog hierop zijn de percelen waarop de hiervoor bedoelde concessies rusten weergegeven op een kaart (kaartbijlage II), die deel uitmaakt van deze toelichting.

Wegen

Het bijzondere karakter van de Peel vereist een terughoudend beleid ten aanzien van de in het gebied aanwezige wegen.

Het beleid zal erop gericht zijn verharding van het wegdek en in samenhang hiermee intensivering van het gebruik te voorkomen.

Met het oog hierop zijn onverharde openbare wegen en niet openbare verharde en onverharde wegen binnen de begrenzing van het natuurmonument gehouden.

Recreatie

Wat de recreatie binnen het natuurmonument betreft zal als uitgangspunt worden gehanteerd, dat de hierdoor veroorzaakte druk niet ten koste van

natuurwetenschappelijke of landschappelijke kwaliteiten mag gaan. Het recreatieve gebruik dient bij voorkeur geregeld te worden in een krachtens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet vast te stellen beheersplan (zie onder 8).

6. Gebruik buiten het natuurmonument

Doorslaggevend voor het behoud van de natuurwetenschappelijke betekenis van het natuurmonument is onder meer het handhaven van de huidige waterhuishouding.

Deze wordt niet slechts bepaald door hetgeen binnen het gebied gebeurt (zoals het beheer van waterlopen), maar ook door externe factoren. Zo zal verdere verlaging van de waterstand in de omgeving kunnen leiden tot het volledig verdwijnen van voor de hoogveenreservaten essentiële milieuvorwaarden. Een dergelijke peilverlaging moet derhalve worden aangemerkt als een handeling die in de zin van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet niet zonder vergunning mag worden verricht, omdat zij immers schadelijk is voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het natuurmonument. Aan een zodanige vergunning kunnen uiteraard voorwaarden worden verbonden die ertoe strekken de in het geding zijnde waarden te beschermen. Ook andere handelingen die buiten het natuurmonument plaatsvinden zijn, indien zij schadelijk zouden zijn voor de natuurwetenschappelijke waarden of het natuurschoon binnen het natuurmonument, vergunningplichtig. Te denken valt bijvoorbeeld aan lozingen van verontreinigd water of aan activiteiten die een sterke geluidsbelasting met zich meebrengen.

7. Wateraanvoerplan

Een eventuele aanpassing van de Helenavaart en een gedeelte van het Kanaal van Deurne in het kader van de Peelbevoeiing, zal door de aanwijzing als beschermd natuurmonument niet op voorhand belemmerd worden. De beslissing omtrent een dergelijke aanpassing zal volgens de gangbare procedure plaatsvinden, waarbij ook de Raad van de Waterstaat adviseert, en derhalve ook het belang van het natuurmonument mede in de afweging wordt betrokken. Bij een eventuele beslissing tot uitvoering van een desbetreffend project zal vervolgens een vergunning ex artikel 12 van de Natuurbeschermingswet vereist zijn.

8. Beheersplan

De Natuurbeschermingswet biedt in artikel 14 de mogelijkheid in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker van een beschermd natuurmonument een beheersplan vast te stellen. Met dit beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument vereiste beheer zal worden uitgevoerd, waarbij ook gedacht moet worden aan het inpassen van de verschillende activiteiten, die in het natuurmonument plaatsvinden; met name zal dit de recreatie betreffen.

Daarnaast brengt het beheersplan met zich mee, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen waarvoor geen vergunning vereist is.

9. Inlichtingen

De natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te geven over alle zaken, die met de aanwijzing samenhangen. Het adres van het kantoor van de consulent in de provincie Noord-Brabant is: Prof. Cobbenhagenlaan 225 te Tilburg; het telefoonnummer is: 013-678755.

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

26 maart 1984

No. NLB/GS/GA-586

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg
Directie Natuur- en
Landschapsbescherming

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied, bekend onder de naam "Grauwveen", in de gemeente Horst en gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument bestaat uit een complex van fragmenten levend hoogveen, beginstadia van regenererend hoogveen, droge en vochtige heide, moeras en opgaand loofbos;

dat het natuurmonument behoort tot de in Nederland zeldzaam geworden hoogveenlevensgemeenschappen en als zodanig van bijzondere betekenis is;

dat er in het natuurmonument sprake is van zeldzame milieu-omstandigheden, die in hoge mate bepalend zijn voor het nog steeds aanwezige voedselarme karakter van het natuurmonument;

dat in het natuurmonument minder algemene tot zeldzame plantengemeenschappen met daartoe behorende eveneens minder algemene tot zeldzame plantesoorten voorkomen;

dat het natuurmonument in faunistisch opzicht van betekenis is;

dat het natuurmonument door zijn differentiatie in begroeiingsvormen van belang is uit een oogpunt van natuurschoon;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de hiervoor genoemde biologische waarden en het natuurschoon, maar ook de voor de fauna noodzakelijke rust, de - voor wat betreft de niet verveende plaatsen - voor hoogveengebieden kenmerkende geologische en geomorfologische structuur, de hydrologie en de waarde voor het archeologisch en paleobotanisch onderzoek;

- Overwegende -

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 29 maart 1983, no. NLB/GS/GA-53670, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het "Grauwveen";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Limburg ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

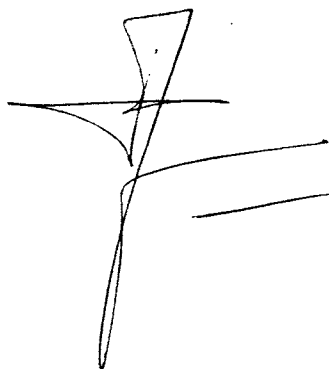
B E S L U I T:

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het "Grauwveen", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Horst, sectie I, nrs. 136 ged., 250 ged. en 255 ged., een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN 112.
- II. Bij deze beschikking gaat een toelichting, die in samenhang met de beschikking dient te worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

's-Gravenhage, 26 maart 1984

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,
Voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

TOELICHTING

1. Inleiding

Het natuurmonument "Grauwveen" wordt gerekend tot de Peelrestanten en is gelegen in de gemeente Horst ten noorden van de spoorlijn Eindhoven-Venlo. Met de aanwijzing van het 67 ha grote "Grauwveen" wordt een belangrijke stap gezet in de verdere veiligstelling van de nog aanwezige restanten van het voormalige, 30.000 ha grote Peelgebied.

Reeds eerder zijn de "Mariapeel" (1060 ha) en de "Deurnse Peel" (1000 ha) onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

a. geologie, geomorfologie, bodem en waterhuishouding

Het hoogveencomplex "Grauwveen" is een diepe, zogenaamde geïsoleerde depressie, gelegen in dekzandafzettingen. Hierdoor kon de veenvorming reeds op het eind van het Pleistocene tijdperk aanvangen. Naar ontstaansgeschiedenis zijn drie typen veenprofielen te onderscheiden :

1. oligotroof (=voedselarm) veen op een minerale ondergrond;
2. oligotroof veen op mesotroof (=matig voedselrijk) en eutroof (=voedselrijk) veen;

3. oligotroof veen op eutroof veen in een volledig gestremde depressie. De ontstaanswijze van het "Grauwveen" behoort tot het onder 3 omschreven type. Hierbij kwam vanuit de gestremde depressie de hoogveenvorming op gang en breidde zich uit over het omringende landschap. Van dit type zijn landelijk gezien nog maar zeer weinig voorbeelden gespaard gebleven. De waarde van dit peelrestant is ook groot omdat de veenvorming hier zeer vroeg begonnen is en het veenpakket van uitermate groot belang is voor pollenanalyse ten behoeve van de historische plantengeografie, de klimaatgeschiedenis en de archeologie.

In geomorfologisch opzicht is het contrast tussen het natuurmonument met zijn nog ten dele natuurlijk reliëf en het omringende grootschalige agrarische cultuurlandschap groot.

De bodem van het "Grauwveen" bestaat thans uit weinig veraard rauwveen; de pH-waarde ligt tussen 3 en 4. De dikte van het veenpakket varieert al naar gelang het reliëf van de oorspronkelijke zandgronden en de hoeveelheid reeds vergraven veen. Het veenpakket is gemiddeld 150 cm dik en is opgebouwd uit rietveen, zegge-bosveen en veenmosveen.

Van groot belang voor de waterhuishouding van het natuurmonument is het voorkomen van een 'gyttja-laag', dat is een afzetting die in voedselrijk water is ontstaan uit plantaardige en dierlijke resten (algen, wieren). Deze gyttja-laag is zeer slecht waterdoorlatend. Het door het veenpakket naar beneden zakkende regenwater stagneert op de gyttja-laag en stroomt vervolgens horizontaal af.

b. flora en vegetatie

Ten gevolge van verveningsactiviteiten en landbouwkundig gebruik in de omgeving is het oorspronkelijk extreem voedselarme hoogveengebied van karakter veranderd. Verlaging van grondwaterstanden, binnendringen van voedselrijker water en het ten dele afgraven van de veenlaag hebben geleid tot het naast elkaar voorkomen van in voedselarmoede en vochtgehalte vaak verschillende milieus.

Deze ontwikkelingen gingen ten koste van het oorspronkelijk op grote schaal aanwezige levende hoogveen. Fragmenten levend hoogveen en regenererend hoogveen komen thans alleen nog voor in de turfgaten; hierin wordt een hoogveenvegetatie aangetroffen met soorten als

Eenjarig wollegras, Snavelzegge, Veenpluis en diverse veenmossoorten. In de vegetaties van de vochtige heiden domineren Dopheide, Pijpestrootje en Struikheide; op de voedselrijkere plaatsen komt ook veel Hennegras voor. Daar waar het veen tot op de minerale ondergrond is afgegraven, treden rietvegetaties op met veel Smalle stekelvaren. Een belangrijk deel van het natuurmonument bestaat uit een begroeiing van Berk en Adelaarsvaren. Deze vegetatie kon ontstaan door de al dan niet spontaan optredende peelbranden in het verleden, waardoor uitstekende kiemingsmogelijkheden ontstonden voor de Adelaarsvaren. De opslag van Berk is vooral het gevolg van wijzigingen in de waterhuishouding.

Op de hoogste delen van het natuurmonument is een berkenbos tot ontwikkeling gekomen met als houtige gewassen naast Ruwe en Zachte berk ook Geoorde wilg, Lijsterbes, Ratelpopulier, Vlier, Vuilboom, Zomereik en diverse braamsoorten. In de ondervegetatie van dit bos domineert Pijpestrootje; op de vochtige delen is een ontwikkeling gaande in de richting van een Berkenbroekbos met in de ondervegetatie onder meer Pitrus, Sikkelmos en diverse veenmossoorten.

c. fauna

Het natuurmonument biedt door zijn variatie in vegetatietypen aan vele soorten vogels uitstekende broedgelegenheid. Tot de minder algemene hier voorkomende soorten broedvogels behoren o.a. Blauwborst, Goudvink, Kramsvogel, Sperwer, Spotvogel, Tuinfluiter en Zwartkop.

Van de amfibieën kon het voorkomen worden vastgesteld van Gewone pad, Groene kikker, Bruine kikker, Heikikker en Levendbarende hagedis; al deze soorten zijn beschermd bij Koninklijk besluit van 6 augustus 1973 (Besluit beschermde inheemse diersoorten). Daarnaast komen in ieder geval de volgende zoogdieren voor : Marter, Ree, Wezel en Vos. De faunistische waarde van het "Grauwveen" wordt in niet onbelangrijke mate mede bepaald door de nabijheid van andere Peelgebieden ten zuiden van de spoorlijn (Mariapeel en Deurnse Peel).

3. Natuurschoon

Het natuurmonument is door zijn variatie in begroeiingstypen van betekenis uit een oogpunt van natuurschoon. De belevingswaarde komt des te sterker tot uiting door de ligging van het natuurmonument in het omringende vlakke landbouwgebied.

4. Begrenzing

De begrenzing van het natuurmonument is bepaald aan de hand van het voorkomen van de hiervoor genoemde waarden.

Vrijwel het gehele "Grauwveen" wordt omgeven door sloten, die al dan niet watervoerend zijn. De grens is zo gekozen, dat deze sloten, met de daarbij behorende taluds, binnen het aan te wijzen gebied zijn gelegen. Uitzonderingen hierop zijn :

1. de grens langs de spoorlijn ten zuiden van het natuurmonument: hier ligt de grens op de overgang van het langs de spoorlijn lopende werkpad naar het natuurgebied.
2. het zuidwestelijk in perceel Horst, sectie I, nr. 136, gelegen stukje weg (ca 40 m): hier wordt de grens gevormd door het westelijk gelegen talud van de sloot, totaan de aldaar aanwezige duiker.

3. langs de onverharde Grauwveenweg:
hier loopt de grens met het perceel Horst, sectie I, nr. 250, precies langs de rand van het natuurgebied (ter plaatse is namelijk geen sloot aanwezig). De grens tussen de Grauwveenweg en perceel Horst, sectie I, nr. 255, is gelegen op de bovenzijde van het talud dat noordelijk van de weg is gelegen. De Grauwveenweg en de ten noorden daarvan gelegen schouwsloot vallen buiten het natuurmonument.
4. De grens met de verharde Dorperpeelweg is gelegen op de bovenzijde van het sloottalud dat tegen het natuurmonument aanligt.

5. Ingaan van de rechtsgevolgen

Teneinde te voorkomen dat tijdens de periode van maximaal een jaar, waarin de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is, de waarden van het gebied worden aangetast, treden de rechtsgevolgen, die de wet verbindt aan de aanwijzing als beschermd natuurmonument terstond in werking.

6. Gebruik

Volgens artikel 12 van de Natuurbeschermingswet is het verboden zonder vergunning handelingen te verrichten, te doen verrichten of te gedogen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten dan wel schadelijk zijn voor het natuurschoon of voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn. Voor dergelijke handelingen moet vergunning worden aangevraagd. Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen, dat de in artikel 12 van de wet bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn. Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat wel en wat niet is toegestaan. In de eerste plaats hangt dit samen met de opbouw van het natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen verschillen in aard en intensiteit. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al of niet vereist is. Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, kan hierbij de hulp worden ingeroepen van de consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer. Hij zal u uitsluitend kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is vergunning aan te vragen. Zijn adres vindt u aan het einde van deze toelichting. Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, die schadelijk kunnen zijn en waarvoor derhalve een vergunning is vereist :

- bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voertuigen, caravans en tenten;
- planten van bomen of struiken;
- vellen of rooien van bomen of struiken, anders dan t.b.v. het normale onderhoud;
- beoefenen van motorsport en het houden van wedstrijden en racen en crossen met motorvoertuigen, bromfietsen en fietsen;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, voertuigen, stoffen of produkten;
- aanleggen of verharden van wegen, paden, banen of parkeergelegenheden e.d.;
- ontgronden, bodem verlagen, ophogen, vervenen, woelen, ontginnen of andere verstoringen van de bodem;

- handelingen welke wijziging van de waterkwaliteit, waterhuishouding of (grond)waterstand beogen of ten gevolge kunnen hebben, zoals het graven, verbreden, verdiepen, verleggen of dichten van watergangen, plassen en vijvers, met uitzondering van werken welke zijn voorzien in de keur van het waterschap;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei-, stoor- en meststoffen;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals caravan- of parkeerterreinen, lig- of speelplaatsen, picknickplaatsen, dagcampings e.d.
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur;
- winnen van bosstrooisel of mos;
- het afbranden van (delen van) de vegetatie .

Met nadruk wordt erop gewezen, dat handelingen, die buiten het natuurmonument worden verricht, maar die van wezenlijke invloed (kunnen) zijn op het natuurmonument zelf, aan een vergunning gebonden zijn. Met name moet hierbij worden gedacht aan handelingen welke de grondwaterstand en waterkwaliteit van het natuurmonument kunnen beïnvloeden, zoals het verlagen van de huidige waterpeilen in de landbouwgronden in de omgeving van het natuurmonument.

7. Huidig gebruik en gewenst beheer

Het huidige gebruik van het natuurmonument beperkt zich tot het beoefenen van de jacht. Hiertoe zijn in het gebied enige banen vrijgemaakt van 3 tot 4 meter breedte, waarvan de bodem is gewoeld. Op enige plaatsen is grond verzet, hetgeen heeft geleid tot aantasting van enige waardevolle vegetaties. Handelingen als deze zijn, zoals blijkt uit het vorige hoofdstuk, thans aan een vergunning gebonden. Het jagen op zich kan op de tot heden gebruikelijke wijze worden voortgezet, aangezien gebleken is dat dit niet de waarden van het natuurmonument heeft aangetast.

In het gebied komen geen agrarische activiteiten voor.

Voor een goed beheer van het natuurmonument is in de eerste plaats een goede waterhuishouding van belang. Met name zou voorkomen moeten worden dat het water uit het gebied kan wegvloeien naar het lager gelegen omringende cultuurland. Dit zou kunnen worden bewerkstelligd door het afdammen van sloten en greppels, zodat enerzijds het water langer in het natuurmonument kan blijven en anderzijds de horizontale afstroming kan worden beperkt.

Vervolgens zou het gewenst zijn dat maatregelen worden getroffen om de waarden van het gebied te handhaven eventueel te vergroten. Hierbij kan worden gedacht aan :

- het graven van kleine, ondiepe veenputten om de hoogveengeneratie te bevorderen;
- het verwijderen van een deel van de houtopslag teneinde de verdamping te verminderen;
- het doen begrazen van delen van het natuurmonument ter bevordering van de vegetatiekundige ontwikkeling.

8. Beheersplan

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid met de eigenaar en de gebruiker een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan kan alleen tot stand komen op vrijwillige basis. Met het beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument meest gewenste beheer, zoals globaal omschreven onder hoofdstuk 7, kan worden uitgevoerd.

Doordat een beheersplan in overleg en in overeenstemming met de eigenaar

en gebruiker wordt opgesteld, is ingevolge het derde lid van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet voor de in het beheersplan neergelegde handelingen geen vergunning vereist. Tevens kunnen betrokkenen op grond van de wet een vergoeding krijgen voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

De consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen over de mogelijkheden van een beheersplan. Ook met andere vragen kunt u te allen tijde bij hem terecht. Het kantoor van de consulent in de provincie Limburg is gevestigd te Roermond, Lindanusstraat 2a, telefoon 04750-34251.

Kenmerk
NLB/BB/GA-41654

RIJSWIJK (ZH)

- 8 MEI 1981

DIRECTIE NATUUR- EN
LANDSCHAPSBESCHERMING i.o.

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, burgemeesters en wethouders van Deurne en van Horst en gedeputeerde staten van Noord-Brabant en van Limburg;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

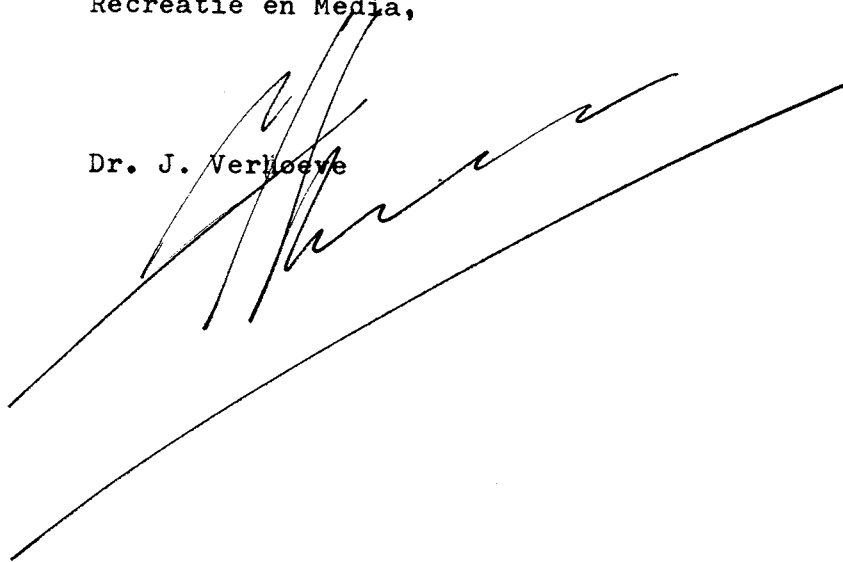
B E S L U I T :

Het op bijbehorende kaart BN84/SN74 aangegeven gedeelte van het natuurgebied, bekend onder de naam "Deurnse Peel", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk G.C. Wallis de Vries,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor Natuurbehoud,
Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve

Toelichting

1. Inleiding

Het natuurmonument, dat verder wordt aangeduid als "de Deurnse Peel", gelegen in de gemeenten Deurne en Horst, wordt gevormd door de volgende gebieden: de Bult, het Zinkske, de Heitraksche Peel, de Liesselse Peel en de Deurnse Peel. De totale oppervlakte is omstreeks 1.500 hectare.

Met de onderhavige beschikking wordt dat deel van het natuurmonument dat eigendom van de Staat is, als staatsnatuurmonument aangewezen. Dit deel van het natuurmonument heeft een oppervlakte van circa 500 hectare. Tegelijkertijd is de aanwijzing als beschermd natuurmonument van het gedeelte dat geen eigendom van de Staat is, in overweging.

Van het Peelgebied, dat de zuidelijkste representant in Europa is van de vlakke hoogvenen, vormt de Deurnse Peel een belangrijk onderdeel. Met de aanwijzing van dit gebied als beschermd en staatsnatuurmonument zal, in aansluiting op de aanwijzing als staatsnatuurmonument van de Mariapeel, een belangrijke stap gezet zijn in de richting van de veiligstelling van de nog aanwezige natuurwetenschappelijke en landschappelijke kwaliteiten van het voormalige Peelgebied.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

Vegetatie en flora

Ten gevolge van vervenings- en landbouwactiviteiten is het oorspronkelijk zeer voedselarme hoogveengebied qua oppervlakte afgenomen en is het overgebleven deel in sterke mate van karakter veranderd. Door het verlagen van de grondwaterstand, het binnendringen van voedselrijk water en het grotendeels afgraven van de veenlaag, hebben in een groot gedeelte van het gebied voor het hoogveen kenmerkende plantesoorten moeten wijken voor soorten die in andere, voor deze tijd meer algemene milieus voorkomen. In de huidige situatie wordt het gebied, in tegenstelling tot vroeger, gekenmerkt door het naast elkaar voorkomen van in voedselrijkdom en vochtgehalte vaak zeer verschillende milieus. Deze verscheidenheid wordt nog versterkt door de hiermee samenhangende verschillen in hoogteligging, met inbegrip van de vele overgangen. Genoemde ontwikkeling is ten koste gegaan van het oorspronkelijk op grote schaal aanwezige levend hoogveen, dat nu alleen nog wordt aangetroffen in voormalige "ééndagspuiten", enkele afgesloten wijken en op een aantal gedeeltelijk aggegraven percelen. Hier worden van de hogere planten zeldzame soorten aangetroffen als: kleine zonnedauw, ronde zonnedauw, witte snavelbies, moeraswolfsklauw, veenbes, lavendelheide, klein blaasjeskruid, veenpluis en eenarig wollegras, terwijl er tevens één aantal soorten veenmos te vinden is.

In een belangrijk gedeelte van het natuurmonument wordt het aspect bepaald door heidevegetaties, waarvan zowel de drogere als de meer vochtige representanten worden aangetroffen. Op de droge delen zijn plantesoorten als struikheide en pijpestrootje aspectbepalend, op de nattere gedeelten soorten als dopheide en wollegras. In de heidevegetaties wordt veel opslag van ruwe berk, zachte berk, verschillende wilgesoorten en zomereik aangetroffen.

De bossen in het natuurmonument bestaan zowel uit opgaand naaldhout als uit opgaand loofhout. De boomlaag van de loofbossen wordt voornamelijk gevormd door spontaan opgeslagen berken.

Van de lagere plantesoorten die in het natuurmonument worden aangetroffen moeten, naast de veenmossoorten, met name de korstmossen worden genoemd. Van deze

plantengroep zijn in het natuurmonument enkele tientallen soorten, waaronder een aantal kenmerkend zijn voor het hoogveen, aangetroffen.

Fauna

Als gevolg van de grote uitgestrektheid en de verscheidenheid van het natuurmonument, de nog betrekkelijk grote rust en ook door de nabijheid van ander grootschalige hoogveengebieden, wordt in de Deurnse Peel een groot aantal diersoorten aangetroffen. In dit verband wordt met name gewezen op het naast elkaar en in samenhang met elkaar voorkomen van in hoedanigheid sterk verschillende biotopen, zoals bijvoorbeeld de langs de kanalen voorkomende struweel- en oevervegetaties en de uitgestrekte heidevegetaties.

In het natuurmonument wordt een aantal soorten zoogdieren, waaronder minder algemene, zoals otter, hermelijn en wezel, aangetroffen.

Het natuurmonument is als broedgebied en als pleisterplaats voor trekvogels van grote betekenis. Uit recente inventarisaties is gebleken, dat in het gebied ruim tienduizend vogelparen, verdeeld over ongeveer honderd soorten, broeden. Om enige indruk te geven van de verscheidenheid aan broedvogels worden de volgende soorten genoemd: roerdomp, wintertaling, wespndief, bruine kiekendief, boomvalk, korhoen, waterral, tureluur, wulp, watersnip, visdief, velduil, ijsvogel, sprinkhaanrietzanger, roodborsttapuit, paapje, blauwborst, geelgors en wielewaal. Wat de betekenis van het gebied voor trekvogels betreft, wordt gewezen op de functie als rustplaats voor kraanvogels. Het gebied vormt een belangrijke schakel in de trekroute naar Afrika van deze vogels.

Ook uit de in het natuurmonument voorkomende soorten amfibieën, reptielen en insekten blijkt de uitzonderlijke natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied. Wat de amfibieën en reptielen betreft kan worden gesteld, dat het merendeel van de in Nederland inheemse soorten in het natuurmonument is vertegenwoordigd, terwijl wat de insekten betreft met name wordt gewezen op het voorkomen van voor hoogveengebieden kenmerkende libellesoorten.

3. Natuurschoon

Het natuurmonument is, vooral door zijn uitgestrektheid en afwisseling, uit een oogpunt van natuurschoon van grote betekenis. In dit verband moet tevens de invloed van het vroegere cultuurpatroon worden genoemd, die met name tot uitdrukking komt in een uitgebreid stelsel van kanalen en wijken.

Kenmerk
NLB/N-22663

RIJSWIJK (ZH)

21 SEP. 1976

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, burgemeester en wethouders van Deurne, van Horst en van Sevenum en gedeputeerde staten van Noord-Brabant en van Limburg;
Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

B E S L U I T :

Het op bijbehorende kaart SN 15 aangegeven natuurmonument, genoemd "Mariapeel", en eigendom van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

De Staatssecretaris voornoemd,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor
Natuurbehoud, Recreatie en Media,

(Dr. J. Verhoeve).

Toelichting

Het natuurmonument "Mariapeel" (+ 1060 ha) ligt in de gemeenten Horst, Sevenum en Deurne. Het bestaat uit drie complexen. Onder de gemeente Horst vallen de complexen "Griendtsveen" en "De Driehonder Bunders"; onder de gemeente Sevenum valt het complex "Mariaveen", terwijl een smalle strook grond, gelegen tussen de provinciale grens en de Helena-vaart, ressorteert onder de gemeente Deurne. Plantengeografisch gezien vormt het natuurmonument het meest zuidelijk gelegen hoogveengebied in de laagvlakte van Europa.

Door verschillen in bodemgesteldheid, reliëf en waterhuishouding vertoont elk complex een eigen karakter. Alle behoren zij echter tot de extreem voedselarme milieus.

Plaatselijk is het milieu echter voedselrijker. De overgang van voedselrijk naar voedselarm verloopt geleidelijk, waardoor een veelheid aan biotopen is ontstaan. In verband daarmee is het natuurmonument niet alleen botanisch, maar ook zoölogisch, ornithologisch, entomologisch en hydrobiologisch van grote betekenis.

Op sommige plaatsen is het oorspronkelijke karakter van het hoogveen met het daarvoor karakteristieke waterregiem bewaard gebleven.

Aan de instandhouding van bovenbedoelde natuurwetenschappelijke waarden draagt de grote mate van rust, die in het betrokken gebied heerst, in belangrijke mate bij.

Het landschap in het natuurmonument kenmerkt zich eveneens door een rijke afwisseling van onder andere hogere, droge en lage, vochtige heideterreinen en moerasachtige gedeelten, open en gesloten bossen, veenputten, wijken en open water.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor
Natuurbehoud, Recreatie en Media,

(Dr. J. Verhoeve)